

MB

44845

Ötödik
évszak

Országos Széchényi Könyvtár

BENJÁMIN LÁSZLÓ
ÖTÖDIK ÉVSZAK

ÖTÖDIK ÉVSZAK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

BUDAPEST

BENJÁMIN LASZLÓ

ÖTÖDIK ÉVSZAK

VERSEK ÉS FORDÍTÁSOK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ

BUDAPEST 1962

BRUNYÁMIN LÁSZLÓ

ÖTÖDIK ÉVSZAK

VERSEK ÉS TÖRTÉNEK

OSZK

MB44845

Országos SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Növedéknapló

1962 év A 12960 sz

© Benjámin László, 1962

ÖNÉLETRAJZI RÉSZLET

I

Mily szépek a felhőtlen éjszakák!
A szem a végtelen sötétbe réved,
egyetlen pillantással fogja át
a milliárd fényévnyi messzeséget.
Csillagok néznek rám, én visszanézek,
a fél Mindenség homlokomra süt,
és hunyorogva csábít, hogy beszéljek
oly dolgokról, melyeknek nincs nevük.

2

Maradjon mégis másnak a titok,
számomra megszűnt szóképző varázsa.
Ami hajdan könnyen oldott-nyitott
ingerel immár mélyebb hallgatásra.
Elnézegetem csöndesen — erővel,
szóval amúgyse győzném — hogy a Tér
tovairamlík, hátán az Idővel,
ló és lovas mígnem helyet cserél.

3

Hadd bélyegeztessék rám a középser,
s hogy látásom távolba nem ható!
Testvér a Mindenség a Semmiséggel,
mindkettő csak sötétben látható.
Süss fel, napocska, süss! Elég nekem
— a semmiből gondot mégsem csinálok —
hogy napról-napra meg kell értenem
a környező, tapintható világot.

4

Kihessentetvén hajnalban a napfény
a dombtetőre lép begyes kakasként,
terjeszti szárnyát s mint elszórt magot
kapkod fel sorra minden csillagot.
Ekkor éled a magamfajta lángész —
a nap lángjánál kezdheti a szemlét.
A kert, az ucca csupa új világrész,
izgatottan várja, hogy felfedezzék.

5

Nem mondom én, akad bőven bajom
e testhezállóbb dolgoknak miattuk.
Darabszám is, napszám is hordhatom,
amitől szívem, fejem . . . No de hagyjuk!
Hanyattesnem hisz korán még ezért,
két ujjamat se nyujtom a magasba.
Aki költő, viselje végzetét.
Sebeit, aki koldus, mutogassa.

6

Tudvalevő, hogy abból lesz a költő,
ki a világon semmihez sem ért,
kinek savanyú mindenféle szőlő —
ügyefogyottat, így hát az se sért,
ha leránt bármely oktan kamasz már
s amúgy félvállról munkámban kioktat.
Köszönet érte. Istenuccse, használ!
Ha másra nem, hát szerénységre szoktat.

7

Hanem a kedv! — az is folyvást szerényebb,
 az ihlet perce ritkán jön elő,
 s mily sántikálva — beképzelt ne légyek,
 fél-hivatásos, fél-műkedvelő,
 nem költő már, csupán afféle titkár,
 kinek alkalmi főnöke, a Múza,
 komótosan, meg-megpihenve diktál,
 s a késznek is nagyját mindig kihúzza.

8

El kell köszönnöm tőled — ég veled
 költők erénye, ihletett merészség.
 Követni nem bírom a képzelet
 csúcsok-közötti zerge-szökkenését.
 Enyém a szépből az, amit találok,
 véletlenül, csinált uton menet.
 Ott is visszatekintve meg-megállok —
 rövid a séta, hosszú a szünet.

Hej, lettem volna inkább futballista
— volt ehhez ifjan kedvem és bokám —
nem nézegetnék sanyarodva vissza
kudarcaimra, létem derekán.

Hallgatna rám legalább egy csapat,
lehetnék abban tréner (azaz edző)
taníthatnám a fiatalokat —
magam se volnék örök újra-kezdő.

Mit félbehagytam — hány év s hó előtt? —
az éneket mostan is újra kezdem.
(Kérdéses bár, hogy újabb félidőt
bírok-e, átizzadt költői mezben?)

A nagyravágyó, képzelgő gyerek
— történetem nem éppen hősi hőse —
azóta is köröttem ögyeleg.
Ideje már megszabadulnom tőle.

11

Már bocsátottam volna a tribün
 elé álarcbán: harmadik személyben.
 Eképp könnyebben mondható a bűn
 — gondoltam — s jobban oldható a szégyen.
 De nem lehet. Jó és rossz szenvedélynek
 hőségeit, szerelmet, annyi gyászt s mi
 erő és kín és lélek s máig éltet,
 egy képzelt bábra nem bírom ruházni.

12

Külvárosban vagy falun aki nőtt,
 látta gyakran és maga is csinálta:
 Az udvaron, gyalogjárdán esők
 után téglát, pallót raknak a sárba.
 Versem így raktam, versről-versre léptem
 s kezemre, arcomba fröccsent a sár;
 vigasztalódtam mégis a reményben,
 hogy tisztább lesz aki nyomomban jár.

13

Igy volt, nem így volt? — föl nem mérhető.

(Felel majd igaz bírám, az idő.)

Ha érdem is, nem az enyém sajátlag —

Éreztem, éltem, tettem, mint az átlag.

A nem-elvont népben, a műhelyek,

a gyűléstermek, sportpályák, mozik

sokaságában kaptam egy helyet;

ha van bennem jó, innen származik.

14

Dajkám, tanítóm, testvérem — hazám,
alkotóm a külvárosi szegény-nép.

Amit adott, mivel viszonzanám?

Az egész élettel csak töredékét.

Említve is, már elragad a pátosz —

ó, tudnék bár különbet, többet érte!

becsest a legmagasabb pályabérre:

hogy hűnek ítél, méltónak magához.

Hát lássunk hozzá! Véget is vetek
kit sem érdeklő filozófiámnak
s morgásaimnak. Nyitva a terep
az emberiség egyszerű fiának.
Kegyedbe, olvasó, ajánlom őt:
Benjáminék hosszúra nőtt porontyát,
hadd látnál embert benne, küzködőt,
s nem prófétát, se nem falubolondját.

1955. június

Országos Széchényi Könyvtár

JÓZSEF ATTILA FEJFÁJA

Egy kis szobában, albérletbe laktam,
ott ért engem az újság híradása:

József Attila a tehervonattal
elindult az utolsó utazásra.

Kuporogván egyedül, kísért szemmel,
így fogadkoztam, névtelen kis ember:

„Búcsút imádkozni, égetni gyertyát
nem fogok érted, halott mesterem;
de állítok sírodra olyan fejfát,
hogy lombja nő, virágzik és terem;
s nem fog a kor rothasztó bűne rajta,
se hűtlenség — mert én leszek a fejfa!”

„Mi kimondatlan maradt, én kimondom.
Mit őrizetlen hagytál, őrzöm én azt.
Megálllok a mocskos-véres porondon,
végzem, mire élő hited kiválaszt.
A ripők-lét ha vág arcomba kesztyűt,
fölvesszem azt is, balsorsoddal együtt.”

Ne hagyja szájam el, ami valótlan!
Úgy szóljak mindig, ahogy lelkem érez!
Lesz majd munkás, diák, ki szólva rólam
úgymond: „Nem volt méltatlan mesteréhez.”
S mint érted én — óh, szégyellős világ! —
lesz, ki értem is szégyelli magát.

Országos Széchényi Könyvtár

KÁVÉHÁZI KÖLTŐK

Nem lesz ez mindig így. Élünk ma meggyalázva,
reménytelen szívünkkel áhítózván a jóra.

De meghívlak barátom egy boldog randevúra,
meghitt beszédre a mennyei Kávéházba.

Aki előbb lesz ott, az a másikra várjon.

Engem már ez vigasztal, csak ez a bizonyosság,
hogy te jössz oda hozzám vagy én megyek tehozzád;
s arcunk nem lesz, hogy égjen; s szívünk se, ami fájjon.

A hold fehér márvány-lapjára könyökölve

— No nézd, most már milyen szép! — mutatsz a messzi földre.

S nem látszik oda, hozzánk, mennyi a gyász, a bánat,
csak kontinensek zöldje s kékje az óceánnak;

s nem, hogy irtózatok lápjába mint merülnek
csöndes elkárhozottak s nagyhangú üdvözültek.

1955. december 7.

Porzott és döngött a föld, táncoltak reggelig,
s folytatták délelőtt és délután, meg másnap is, harmadnap is,
országgra szóló lagzi volt, hiányzott bár a menyasszony, a vőlegény,
cigány se húzta, bor se folyt, asszony se volt sehol,
duhaj, tántorgó legénybúcsú porzott és döngött, kanmuri,
ugrándozott a sok suhanc, járták a meglett férfiak,
tréfás-kedvű aggok vigadtak, hejehuja, reggelig
bokáztak egy húszfilléres körül,
verejték bűze, csizmaszag, ázott kutyák párája szállt,
eldúlt valaki — lennmaradt, és megütötte őt a föld
s gyűlölte a földet azontúl,
végigsöpört fölöttük egy-egy szélroham
és porfelhőt kavart, törekkel,
röpültek ingek és gatyák,
hullott és tört a rossz cserép,
toporzékolt az istállóban, táncolt a megvadult barom,
kitört és világgá futott,
de ők —
de ők táncoltak reggelig —

Ajándékkal indultam én hozzátok, gyönyörű
és tiszta kincssel, kézről-kézre járt
száz éve tán, amíg hozzám is eljutott,
hogy őrizzem meg és az embereknek én is tisztán adjam át,
piacterek és harcterek mocskán keresztül hoztam makulátlanul,
alkuból és mocsárból, bevérzett hóból, lódögök közül,
szájamba vettem mint kölykét az állat,
úgy úsztam a folyón át, közrefogtak:
ingem alá, bőröm alá dugtam el, csontjaim közé,
így hoztam mostanáig, így közétek, elveszett,
sehol sincs, táncolók! —
de nem tudtok ti rólam, róla sem,
porzik és döng a föld, táncoltok reggelig,
kóválygok köztetek üres kézzel, megszegyenülten, és megint
hazátlanul.

HOL VAGY?

Mi volt a neved? Hol van hited, indulatod?
Hol tartalma, húsa nevednek?
Milyen vadonba keveredtél, világból kihullatott?
Milyen vadállat evett meg?
Milyen fogak szaggattak szét, morzsoltak darabokra?
Milyen bendő rángása bont elemeidre, szegény?
Meztelen talpad nyomai mire kihűlnek,
sok rejtelmek mégis-mégis kiderülnek,
de kik ismerték vala nevedet is tán, sorra kidűlnek,
s ki voltál Egyetlenegy, anya mégegyszer sohase szül meg;
és nem tudnak rólad az anyácskák sem, kik kicsinyükkel a padra kiülnek
sütkérezni tavaszi nap melegén.

Országos Széchényi Könyvtár

VALAMI PONYVA KELLENE

Valami ponyva kellene, jó detektívregény,
melynek csapdáiból váltig lel kiutat
a széplány képiben űzőbe-vett erény
és gyilkosság sincs több, mint egy tucát —

S a tettes végül is — akármily szemfüles
láb- s ujjnyomát törölni s bár tigrismód verekszik
tíz ellenében is — börtön lakója lesz,
mivel utána les
az utólérhetetlen nagy detektív,
Poirot Herkules —

S a talpraesett, bátor, de szűzies
leány, ki évi száz fontot keres,
a veszélyből örökre megmenekszik,
s a gazdag, de becsületes
ifju hitvese lesz —

S ne mondja senki, hogy cukrosvizes
ostoba mese ez,
mert a lélek igazságot keres
és hol van az igazság? A szeméten
meg a mesében.

Valami ponyva kellene, jó detektívregény,
mely a szörnyeteg, álszent
világból, ha csak egy órára is,
kivisz —
s az ember tudja már az elején,
hogy végül egybekel a lány meg a legény,
és helyreáll a megsértett világrend.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

LEGYETEK ÉBEREK

Legyetek éberek! Itt mindenki gyanus!
A hon polgárai lopnak, csálnak, betörnek
— néha gyilkolnak is. Nincs még paragrafus
az olyanokra sem, akik lelkeket ölnek.

Az enyémet megölték. Nem hiszek semmiben.
Reményeim után lassan magamra hagynak
a kétkedések is. Szétmállik életem
nehéz páráiban a töprengő anyagnak.

Bomlik, illan ami emberibb vonzalom.
Hazugság leng körül, dög-levegő, miazma.
Mindegy, hogy létemet meddig is vonszolom
— abból már nem leszen senkinek semmi haszna.

Kihulltam; nincs erő, mely érdekébe fog,
visszára-fordított eszméktől szélütöttet.
Mennek a háborúba hullák és gyilkosok.
Legyetek éberek, romlatlan újszülöttek!

KÉRDEZETLEN VALLANAK CSONTJAIM IS

Ember előtt meg nem alázkodom immár:
Senkitől sem alábbvaló az én emberségem.

Embert ha bántottam is szóval, cselekedettel,
senki mást oly igen, mint éppen enmagamat.

Ifjuságom vala fekete hattyú, fényes tollazatát veszejtő
hontalan madár, befagyván körülötte a tó.

Eltöltek napjaim, tizenötezeren alig innen,
hoztak életemnek és vitték életemet.

Színek és illatok pompájára valék fogékony,
s test minden örömére, ünnepi szavaknak pátoszára

s megbecsülésére az egyszerűségnek, aki jár szürke darócban,
elvetvén mindenkorra ez világ hívságát s furcsaságát.

Mégis: léha töltekezőnek, nyegle kalandornak,
nem mondhatni engemet kevés emberkerülőnek:

Emberi szívek kincstárnokául rendelteték,
ember, ki látott csak valaha, megadta nékem adóját.

Megadta szeretettel, megadta gyűlöléssel, megadta közönnyel ...
De hol leszünk, barátim? hol, ellenségim? száz esztendőnek utána?

Elszakított anyaméh- s anyamelltől a törvény,
felragadott majdan az emberiség merész káprázataig

s visszatett szépen e földre — kicsiny ország
küzködő, sovárgó, egyenesedni-feszülő fiának.

Utrecht öreg egyeteme, szólt vélem rég-holt ifjak nyelvén,
kik indultanak vissza, haza, ige-hirdető elhívatással;

magyarul szólított meg egy mély-mély éjjelen Kína ege,
mondván: Esthajnali csillag! s mondván: Göncöl szekere!

Többet erről mivégre szólani? — magam-elmémben őrizem,
kihallgatván minden élőknek s tárgyaknak beszédüket,

mígnem itt az idő — s koponyám megtelik súlyos agyaggal,
s szívem helyébe mozdulatlan csönd települ.

Testeknek hullásukkor nagy-sok csinált koszorú lefonnyad,
halmok sorára üttetik akkor fejfának a szégyen.

Vagyon- s hatalomért szívemből nem esengtem —
cicomáimat eldobom imhol jókor előre.

Zörgő babérmat ha ki tépi — nyújtom néki marékka.
Csúffá tenni lehet — kívánok mindenkinek jó mulatást.

Valaki tán kifogatna javambul — megtoldom némi garasokkal.
Az ki vadászna reám: bátran — nincs kardom, nincs karabélyom.

De kiktől csupasz emberségemben alázatom,
megállok rajtuk bosszúmat holtom után is:

Kérdezetlen vallanak csontjaim is már minden időkben:
Szégyenemet mert túléli, mi lelkem legjava volt.

MULATOZÁS

Ma se volt, holnap se lesz! Együk, igyuk meg, ami van!
Letakarni az órát! Mulatozzunk mindannyian!
Dalolunk reggelig úgy, hogy a tető is belereped;
megrepszjtjük a holdat, meg azt a csillagos eget!
Világra szól a kedvünk, igaz-e, hív barátaim?
Izzik a kályha csöve — sebj, hogy tél van odakinn.
Ragályt ráolvasással, halált kuruzsoljunk dallal,
elkeserült szívünket vigasztaljuk meg itallal.
Elfújom én a nótát, elfújom mindegyiket én,
várjatok egy kicsikét — kezdem előbb a magamén:
Oh, du lieber Augustin! Szép nóta, hajh, gyönyörűség!
Torok legyen csak hozzá — nem bolygatja mások becsületét.
Pokolba, józan eszem, hasznodat hiszen úgyse veszem:
Ha dolgaimba kotyogsz, fizetem keservesen ...
Leiszom máma magam, kövessetek, rajta fiúk!
Bármi lét raknak élénk, ha vitriolt is, megigyuk!
Csordultig már a világ, boldog még az, aki részeg:
A halál csontkeretes szemébe nagy vígan nézhet.
Részegen elhiszem én, hogy halhatatlan a lélek;
s hahogy megítéltettünk, még hátra a végítélet!
S hátra még a halál is; ne prüszkölj, öreg csataló,

kipányvázott Pegázus! lesz itt írni- meg sírni való —

Mulatni akarok, hej, mulatni, még ha kavargó
gyomorral is: Uccára nylik a kocsmaajtó!

Barátaim, vigadjunk, kihallatszik ám a zene...

Valahol valaki morog ránk, ott egye meg a fene!

Országos Széchényi Könyvtár

TÖREDÉK

Csapzott lélekkel élünk, emberek.
De lelkünket megőriztük, míg érzék-
szerveinket ravaszul kicserélték
hazug istenek, hamis perek.
Vakoskodik rejtezve, legbelül,
ami megillet természet szerint:
igazság szomja, jóság, szeretet.
S viseltetik külön érdemjelül
emelt fő, egyenes gerinc,
jó lelkiismeret.

*

Fogas kérdésre bot a magyarázat?
Lendülnek-vágnak ólmos tételek,
hogy összerogy érzés meg képzelet,
megterem rajtuk, nyüzsgő a gyalázat,
a húst lerágja, otthagyván a vázat.
Terített asztal és vetett ágy
csapdáiba bukik a tettvágy —

s a félelemben koccanó szavak
a vissza-teremtés művét bevégzik:
a gondolatot magát elemézzük,
mint hullát a savak.

*

Védtelen volt a fa, hideg a barlang . . .
Letettük a kőbaltát meg az íjját,
kerestünk és találtunk mindig újat,
elnyertük az értelmet, a Hatalmat.
Nincs messzi már — és kilessük a lét
minden titkát, leírjuk vegyjelét:
maholnap menetrend szerint az Űrbe
röpítenek atom-rakéta-ágyúk.
De ki felel majd, kinek lesz a bűne,
ha a bonyolult, roppant szerkezet
kerekei között az elveszett
emberséget meg nem találjuk?

*

Kastélyt akartál, palotát emelni?
Most örvendezz hát, ha meghúzhatod
benne magad, ha találsz egy zugot,
mely lakni nem — de jó lesz kitelelni.

Követ hordtál, cirádákat faragtál,
voltál ügyes, szorgalmas mesterember?
Ésszel is élj eztán, ne csak kezdeddel
alkoss, ha már ily székenben maradtál!
Elrontották? Ember vagy. Újra kezd el —
de most az alpnál.

*

Nincs végzetem, vallásom, istenem.
Nem környékeznek már csuda-álmok;
meg nem kerítenek többé az álnok
ön-istenségek taktikái sem.
Ha küzdve, bajjal is — ahogy lehet — még
valamit tenni, dolgozni szeretnék,
hogy bárki szabadon tehesse dolgát,
ne érje bántás, erőszak, koholt vád —
hogy valahára igazán haza:
népének otthona legyen ez a
kis Magyarország.

*

Ez se különb, mint széttaposva boly;
törmelék-csillag, kő és vas gomoly.
Kuszált külsőre és belsőre zagyva,
elkezdve sincs és nincsen abbahagyva.

Egyensúlyért kapkodva, emberségért,
nem tudom én se elejét, se végét.
Legyen más-karán-figyelmeztetés
e töredék — mert másképpen ne nézz
engem se, mint egy valaha-egész
lélek töredékét.

SORSOM BENNED LÁSSAM

Vasvesszővel vertek, karddal kaszaboltak,
méreggel megöltek.

Minden nemzedékek újra meggyilkoltak,
megadtak a földnek.

Testet hogy vesztettél, máris neveztetted
az Isten Fiának,
s vértanunak lentebb, Johannának-Szentnek,
József Attilának.

Homlokod lett híves, rakta már a mives
a márványt fölébed —
Zsoltárral dicsértek s rabként már kísértek,
más testben ölének.

Megosztódtál fürtnek, Egynek mert nem tűrték,
lettél százszor ezer.

Te vagy láthatárom, pillámat ha zárom,
úgy is körülveszel.

Lélekbeli légkör, kékből-feketéből
sugaram vetítéd.

Csillagok tört fényét — emberek reményét
hozzám közvetítéd.

Talpa hatalomnak s hátamra tapodhat
szegénység, öregség —
sorsom benned lássam, halál mozsarában
testem bár töressék.

Kínoktól ne féljek, könnyelműen égjek
el az én szívemben —
csak lelkem ne haljon, igazának valljon
a szegény-nép engem!

Múlt idők határán, volt-magammal szemben
az élet s a mű közt,
írtam ezt a verset, bújdosván lelkemben
bánat és derű közt.

A PRÓFÉTA ÉS A VADÁSZ

— Kiknek sebük nem bír hegedni,
bújnak Istenhez, melegedni.

— Megöltem őt; egem kopárabb,
de én szívem azóta bátrabb.

— Télben ha tüzei kigyúlnak,
dermedt szívek elébe hullnak.

— Itt van telem, dermedten állok;
bőréből bundát nem csinálók!

Országos Széchényi Könyvtár

TEST, LÉLEK, HALÁL

Most már ahányszor versbe kezdenék,
gyomrom, hasam azonnal fájni kezd.
Bejött megint a tilalom-szaka;
ezentúl majd ő cenzuráz, a test.

Majd ő sanyargat — bosszúból azért,
amit a lélek megtiltott neki?
Igaz tehát a vallás szava, hogy
test s lélek egymás ellenségei?

Vagy épp ellenkezőleg — mint a jó
testvér, a test önzetlenül segít?
s átvállalni készül vagy legalább
megosztani a lélek görcseit?

Se így, se úgy. A harmadik üzen,
ő mar belül, hasamból ő sajog,
ő figyelmeztet engemet, aki
lélekből, testből s halálból vagyok:

Hogy óhajom a teljesség iránt
teljesedik már: folyton fájni kell
és mindenestül s egyedül — nem ám
jelképesen „együtt mindenkivel.”

NÉVTELEN

Minden erőltetetten és minden ostobán hat.
Indulatod, fogalmad úgy rágja ki a szót,
a zörgőt, elaszottat, mint lepke a gubót.
Volt-nevüket levedlik az eszmék és a tárgyak.

Mily ékesen szavaltad nemrég — s hitted — világ-nagy
voltage — s arra sincs már szavad, hogy szitkozódj.
Szivedben érthetetlen iszonya imbolyog
egy még ember-előtti névtelen éjszakának.

Osztódnak, szaporodnak odakint s bent az árnyak.
Vívásra fegyvered nincs; bajra, segélyre társad.
Elvesztet az utolsó mentséget is: a szót.

S nesztelen rettegésed s düheid lesben állnak
s téged terítenek le, mint délszaki bozót
mélyén magányos őköd a nagy ragadozók.

EMBERI CSÖND

A lépcsőn, a nyárfa tövében
szeretek ülni a sötétben,
mikor nem hördül, nem kiált —
zümmög fülembé a világ.

Fekete-szoknyás táj ölébe
hajtja gyerek-fejét a béke;
csillagok csendje odafönt,
itt lent a jó emberi csönd.

Kecses szellők jönnek, elúsznak,
valahol ők is elaluszak.
Piheg a lomb, mint csöndesen
a beteljesült szerelem.

A fűben a tücsök-dalárda,
ébren a tó partján a csárda.
Elér hozzám a zene és
néha egy szó vagy nevetés.

Kívül az este csöndje, bévül
keserűségem összebékül
egy-csönddé; jól illik bele
vonatfütty és tücsökHzene.

Lélek nyugalma, ritka ünnep!
Mit kéne tennem, hogy ne szűnj meg,
maradj mással, magammal is
a városban is, nappal is?

Nem törődöm hírrel, se pénzzel,
az életből nekem kevés kell:
Szólhassak szívből, szabadon,
ne gyűjthassák rám panaszom.

Vacsorára ha sül a lángos,
egy fröccs rá, egy korsó világos,
az asztal mellett a család,
jó könyvek s néhány jóbarát.

Mert megesett, hogy elkoboztak
tőlem minden reményt — s a köznap
tünde csillag lett, látomás;
s én lettem hitetlen Tamás.

Húséggel, hű társak sorában
jártam politikák sarában,
gyűrtem a szót, a hitvitát,
kitanultam a taktikát.

Lőtték énrám már mindenünnen,
testem hosszával megfeküdtem
a kor minden szennyét. Miért,
ha nem a csöndes életért?

— — — — —

Vége a nyárnak. Ez az év is
elmúlik, vele múlok én is.
Fáradtan, túl a negyvenen
megforgatom még fegyverem,

hogy kicsikarjam tőled, élet,
azt, ami mindenkit megillet:
Néhány év jó emberi csöndjét,
mielőtt végleg elköszönnék.

ÖRÖKLÉT TELEFONJA

Ma már hanyadszor? — csöng a telefon.
Átmenjek? Fölvegyem? Nagyon unom
e türelmetlen dróton-rángatást:
parancsszót, megbeszélést, meghívást.

De nem a telefon, csak egy tücsök,
az szólt valahol a bokrok között,
cirregett szép tücsök-szokás szerint.
S egy óra múlva becsapott megint.

Hát becsapott-e? Másodszorra már
tudtam: a természet telefonál,
mert látására szemem elkopott
és hallásától fülem elszokott.

Hívott, hogy nézzem: egyedül a kert
hányféle színnel fecseg, hány ezer
vonóval, dobbal, síppal mondja ki,
amit én nem bírok kimondani.

Sikoltozó emberi nyavalyák,
színnel-valló lágyság, kő-némaság,
tejútak, tücsökök — íme, a világ!
És mindezekben s mindezek mögött:
a lét, az érzéketlen és örök.

Nem múlok én sem el! Ha leteszem
szűk és kölcsönzött ember-életem,
mint ágyamba, örök létbe dülök.
... Köszönöm, hogy felhívtál, kis tücsök!

MÉLYVIZEK LAKÓJA

Mint mélytengeri ősi állat,
ki minden évszázadban egyszer
fölmerül egy lélegzetért —
s akkor kezdődik a hajtóvadászat,
röppen a szigony, dől a vér
egyetlenegy lélegzetért,
s a lomha állat
sebzetten, véresen megint a mélybe száll —
ilyennek látlak,
ilyen vagy:
mélyvizek lakója.

Országos Széchényi Könyvtár

KÉT DÉLUTÁNI ÓRÁRÓL

melyet az uccán csatangolva töltöttem

Két óra még addig, amig X-szel találkozom.
El kell indulni máris, bármilyen korán van;
egy szimpla mellett nem lehet órákig üldögelni.

Kinn süt a nap, ez még szerencse; mégis
jobb volna tán elmenni valakihez:

Egy ajtón bekopogni és köszönni: szervusztok, itt vagyok.
Egy ismerős, otthonos székben hátradúlni;
baráti szavakat váltani — jobb volna, jobb.

De hol, kivel? A-hoz még elmehettem volna nemrég,
csak ő nincs már, számomra nincs — családotul kivándorolt.

S hová lett B vajon? Mások lakják a két szobát;
egy téli nap átlépte ő is a határt,
s kivel barátkozik most? merre jár most? nem tudom.

S mehettem volna C-hez is, kedves, jó barátomhoz is,
de ő hová jutott szegény! Nehéz a sorsunk, istenem.

S az ucca csupa únalom, csupa közömbös idegen.

A kirakatok is csupa közömbös holmival teli,
néz, néz az ember, és nem látja: mit néz.

D itt lakik; valamikor sokat beszélgettem vele
s baráti szívvel; ámde most már csak a düh
egyforma bennünk, egymás ellen — nincsen egy közös szavunk.

Mennék F-hez, de láttam rajta legutóbb:
kerülne, fél tőlem. Hát mit tegyek? Kerülöm én.

Barátaim, jóismerőseim, ti élő emberek,
betükké lett társak, ti, emlékek, szimbólumok,
szétszórtak és elszéledettek, ismeretlen helyen tartózkodók:

elbűjtatok előlem egytől-egyig. Már sehol se vár
egy jó szó, egy pohár bor, vagy csak egy szék, ülni szóltanul.

S milyen hosszú e társtalan csatangolás!
Mily végtelen hosszú két óra is,
tudjátok-é, minden perce, minden lépése kín!

És hogy milyen kegyetlenül hosszú az élet,
majd megtudjátok ezután. Nem az én bűnöm ez.

ELMEGYEK MEGHALNI

Elmegyek meghalni,
voltam a világ királya, felhőket oszlató,
felhőket parancsoló, vígság-szomorúság
bőkezű osztogatója, korlátlan úr az idő-
ben, királyi pálcám kihull már a kezem-
ből, elmegyek meghalni —

Elmegyek meghalni,
koldus remete voltam tölgyfa-kereszt al-
ján kalyibámban, enmagam sanyargatója,
égre-tekintő, alázatossággal hivalkodó,
elásom sanyarúságom gőgjét, elmegyek
meghalni —

Elmegyek meghalni,
voltam bujálkodó kan, fölcicomázott apa-
állat, szoknyák után lihegő, parázna
szemű, vagyok már vágyakat nélkülöző,
elmegyek meghalni —

Elmegyek meghalni,
voltam szűzesség koronája, lesütött pil-
lájú ártatlanság-telje, tiszta tekintetű,
tiszta szavú, nyakig burkolt mezitelenül
is, ledobom erényeim tövisszorosúját, el-
megyek meghalni —

Elmegyek meghalni,
megszállott hívő voltam, türelem nélküli
zsarnok, tüzet-vezénylő, máglyák gyújto-
gatója, íme, magam-áldozatára gyűjtöm meg
a máglyát, elmegyek meghalni —

Elmegyek meghalni,
voltam az eleven kétely, hitetlenség buj-
togatója, nyomorult rab a sorban, tűzbe-
vetett elítelt, fejemen már az utolsó szó,
elmegyek meghalni —

Elmegyek meghalni,
minden voltam a földön csak boldog soha
nem, belpoklosok csörgője kezemben, áll-
jatok félre utamból, senki ne sírjon utánam,
egy bánattal kevesebb lesz a világon,
elmegyek meghalni —

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Vannak, kiknek bucsúzni sem kell, viszik a mennybe csuda szárnyak.

Kedvenc fiai az időknek, gyűrűsei a szép halálnak,
minden örömnek telje bennük, az üdvösség ölébe hálnak;
hálnak az élet elejének, hálnak örökre fiatalnak.

S van, ki fizetne a halálért, menne, menne, rontják az évek,
de nem kell a ringyó halálnak, ittmarad önmaga sebének.

Mi jut neki ég-föld javából? — ami van, mindannak a rossza,
megromlott alja örömeknek, az életnek is csak a hossza.

Előbb meghajlik, törik aztán, rendezkedik a hosszú gyászra,
test fájdalmaitól gyötörve, lélek kínjaitól alázva.

Keserű, hajlott öregember! téged a sors ugyan megáldott,
itt hagyott: néped miatt fájni, siratni eltűnt jóbarátot.

Téged a halál ittfelejtett, dicsőségedben elesetten,
rossz életedbe számüzötten, árván a zajló Budapestben.

Zászló ha voltál, szaggattattál, törettél — ki bánja a zászlót?

Színedben sápra sorakoztak, rángattak a koldus utánzók.

El az hagyott csak, kit szerettél s el minden öncsaló rajongás;
ahány dal ömlött ki szivedből, annyi titkolt, csüggedt lemondás.

Azok a gyönyörű szavak mind alig-verő szivembe sírnak,
azok az iszonyú sebek mind eleven csontomig kinyílnak,
mígnem por lesz belőlem is majd, csontomat az idő megőrli,
s kezéd akkor sok alkuvásom, nehéz sok bűnomet letörli.

Lustálkodtam csak kínjaimban, a munkánál több volt a bánat,
de mondtam én is egynehány szót, hogy nevezhesselek apámnak.

Apám, apám, apám! sirodnál térdepel kisfiad zokogva:
elrongyolódtam, rászorultam élet-halálban vígaszodra.
Voltam fiatal, erős, bátor — el kell felejenem, ki voltam.
A halál engem ittfelejtett, tanulok sírni férfikorban.
Ittmaradtam én elveszettnek, magányos esti kódorgónak,
elhagyottnak, elüldözöttnak, töprengő semmire-se-jónak.
Egyvalaki jár csak nyomomban, minden órával közelebb lép:
Hóhér-vasait köszörülve néz rám ádázul az öregség.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A HALANDÓ PROMETHEUS

Te is az embereknek hoztad az égi lángot.
Benned is újra éledt a lázadó titán.
És téged is, halandót, a tolvajlás után
embertelen magány kősziklájára láncolt
a féltékeny nagyúr, az égiek királya,
a bosszus és irigy: ő szabadítja rád
a szólás kényszerét, a vers dögmadarát,
hogy csőrét, karmait élő húsodba vágja.
Gőggel fogadd a kint is; az istentől-lopott láng,
a megnevezhetetlen túlcsap a bosszu poklán,
s amiből megszülettél, értelmet ad a csóknak —
Mert fejet hajt az ember és tiszteleg a kor,
s megbánja bűneit az isten is, mikor
a csendes és sötét partra átvisz a csónak.

ELÉRKEZETT

Elérkezett, hogy lázad kipihend.
Ahogy kívántad, körülfog a csend.

Hallgat a telefon, levél se jön.
Nagy pelyheivel ellep a közöny.

Ha végül is maradtál egyedül,
ne gondold, hogy a világ összedül.

Nem küld a föld ötödik évszakot —
jó lesz neked már a négy megszokott.

Vesd le keserved kényszerzubonyát.
Hallgasd ki, mit mond, a szemközti fát.

Csupaszon áll a télben, tavaszi
virágát, lombját most gondolja ki.

Jegyezd le a virágok énekét,
gyász rigót vallass, tornász cinegét.

És figyelj, fülelj, ha kóbor kutya
furakodik a meleg hamuba.

Élő, nem-élő — dolgot ad neked.
Magyarra fordítod beszédüket.

Nem őriz semmi, bármiben hiszel,
csak a világ, mit magaddal viszel.

Nem félsz, nem kérkedsz, nem csodálkozol,
mígnem te is világgá változol,

s kicsi a nagyban, éppúgy mint ma is,
jelen vagy itt ezer év múlva is:

Az anyaföld bár semmivé ölelt,
kedves fiának hí az anyanyelv.

EMBER-LELKŰ SZAVAM

Neked is azért ismerős szavam,
mert mindegyiknek ember-arca van.

Sír vagy nevet, prédikál vagy dadog,
megismered: mindegyik én vagyok.

Ha követ mond, ha fát, ha madarat:
ismerj magadra, te is benne vagy.

A lélek benne: ami benned; és
az a bizalom, az a csüggedés.

Mind benne él, ki közös nyelven ért,
mert emberül szól és az emberért.

Elmegyek én, mint más átutazó;
de itt marad, országgá nő a szó:

Ember-lelkű szavam. Se kéz, se kés
el nem ronthatja. Engem hát ne félt!

MOST ÉN ÉBRESZTENÉLEK

Most én ébresztenélek anyám, ahogy te engem,
míg iskolába jártam, mikor dolgozni mentem.
Nyár fecske-suhanása, tél varju-károga,
vekker rikácsolása föl nem vert volna engem.
Halkabban szólt a törvény, hajnali suttogással,
mégse bújhattam el az álom senki-földjén.
És este kivallattál: mi bánt, mi baj, mi történt?
Mért voltál olyan kíváncsi kedvetlen válaszaimra?
Történt akármi — úgyis föl kellett kelni másnap!
Valóság őrszeme, ábrándtalan anyám,
fölém hajoltál, hívtál, álmaimon kaput-nyitó.
A hűvös kőre léptem, sorakoztak a tárgyak,
s Atlantisz mindenestül a mosdóvízbe süllyedt.
Barátaim már vártak; s nagy karéj kenyerek,
s tea, hasas bögrében, a konyhaasztalon.
És te sarkamban egyre, mozgattál, örök-mozgó,
sürgöttél: el ne késsem! Hát honnan? és miről?
Nem kelhetlek föl. Alszol; és nem tudsz semmiről.

TALÁLKOZÁS GYEREKKORI JÓBARÁTTAL

Hát újra együtt, harminc év után ...
Két szempár fürkész okosan s riadtan:
Oldó-nyitó varázsige tudóját
megleli-é a meglelt férfiakban?
Még hallgatunk. A szem kérdez: Ki vagy?
A gyermek-szívű, ismert régi vagy?

Az vagy, kinek tündér-vonásait
őriztem híven harminc év alatt?
Arcodat álság nem rontotta meg?
Visszaad ez a vizsga-pillanat?
Követi a szemek találkozását
a szíveké? — megéled a barátság?

Fejtjük egymás arcáról, homlokáról
a férfikor rákövült rétegét:
Rég-volt évek nyomát és háborúkét,
emlékek és csalódások hegét,
s amit örökre felírtak a ráncok,
harcot, kalandot, bolond férfitáncot.

Én már tudom, ki vagy. Szólítanálak,
de a szorongató, nehéz lesen
— harminc évet sűrítő pillanatban —
arcodon is magamat keresem.
Zárt ajkak, ráncolt homlok, kérdező szem,
arra feleljetek: mi lett belőlem?

Ez most a perc, hogy mérlegre kerül
tisztesség, vétség, jellem és szerep.
Az arc, a szem most dönti el: megélt-e
győzelmesen és tisztán a Gyerek?
Őt keresed te is? Én újra látom.
Szólítalak — szólíthatsz már, barátom!

Országos Széchényi Könyvtár

EGY ÁLDOMÁST

Nyüzsgés, zshivaj, bokáig trágya és sár;
disznó rőfög, tehén bőg, áll a vásár.
Kondát terel a nagyhatalmu császár;
az ármádia ottveszett Mucsánál.

Hogy riasztottuk, hogy vágtuk mi ketten!
Szédülten olykor, de sohse hitetlen.
Láttuk sebekben, láttuk díszben egymást;
a bugrisnak tudnánk mesélni egy s mást.

Császár váltságát göggel visszacsaptuk
— bécsi kisasszony csókját ingyen kaptuk.
Valóság volt? vagy részeg látomása?
Mindegy. Ülünk le még egy áldomásra.

Maholnap úgyis itt terem a sátán,
s továbbbüget két százarral a hátán;
s egy liter karcost még ereszt a tárcám.
Igyunk! Egészségére, Hány bátyám!

ÍROM RÁADÁSNAK

Megérem, hogy dühöm is elévül?
Megvagyok már kívánságok nélkül.
Hátam mögött siker is, bukás is;
mit ér velük? — próbálja meg más is!

Tücsök-nemzet nem gondol a télre:
Az apám se — én se raktam félre;
ha tellett is, akkor is csekélyre —
nem mehetek Niklára, Csekére.

Az hiányzik? Köszönöm alássan!
Elférek egy városi lakásban;
ott is azzal bízott meg az ország,
hogy őrizzem legmagasabb polcát.

No, nem a trónt, csak a könyvespolcot.
A legkülönb társaságban forgok:
Asztalomnál ül mind, aki számos;
az asztalfőn maga Arany János.

Velem lakik Vörösmarty; vándor-
útja végén ide szállt meg Sándor.
Berzsenyi is, befutván a pályát,
Kölcseyvel folytatja vitáját.

Elmúlatok napról-napra köztük.
Lélek szerint vagyok édes-öccsük.
Ha szólítnak, egy sorban magukkal;
megtisztelnek egyenes szavukkal.

Ha az élet komiszsága ver le,
ha megül a mulandóság terhe,
vígasztalnak: addig csak elélek,
míg valahol magyarul beszélnek.

A halállal nincs gondom előre;
nem hívom már, nem is félek tőle.
Gazdálkodván a fogyó napokkal,
élek már nagy belső nyugalommal.

Írtam eddig verset háromszázat —
ami eztán, írom ráadásnak,
ha újat is, ilyen régmódit;
legtöbbje csak lelkemre íródik.

Terem ott is tiszta emberséget;
szól a világ tisztasága végett
akkor is, ha én már felelőtlen
elbújtam a névtelen erőkből.

KEZESSÉG

Mikor először jártam ebben
a kis pestszentlőrinci házban,
a szülők, a fiúk, a lányok —
heten laktak az egy szobában.

A legidősebb fiú nősült
elsőnek, s párostul maradt ott;
az öreg falhoz, a szülői
házhoz még egy szobát ragasztott.

Megnőttek a fiúk, a lányok,
s a régi fészket ők se hagyták:
Minden új pár rakott magának
egy új szobát, egy új verandát.

Az öregeket eltemették,
házasodtak és kereszteltek,
s terjeszkedtek, rakták a házat,
teleépítették a telket.

Táncoltak egymás lakodalmán.
Ha megijedtek, összebújtak.
Egy konyhán bőjtöltek keresztül
válságokat és háborúkat.

Krumplin, babon, üres kenyéren —
de mindnek fia-lánya megnőtt.
Tizenegyen vannak a házban
nősülendők, férjhezmenendők.

Előttem ez a ház nem harminc,
de százezer évet idéz föl:
Miképpen nőtt törzs a családból,
a törzsből nép, nemzet a népből.

Benned bízom, mindent-kibíró
és mindent-lebíró közösség,
ismeretlen vészekre nyíló
századokért szilárd kezesség!

VENDÉGEK

Milyen elhagyott ez az ablak!
Télen pedig gyűlt itt a vendég:
Jöttek a rigók meg a cinkék
s más erdei ágrólszakadtak.

Már virradattól ablakomra
jártak kergetve-váltva egymást;
egész nap foglalt volt a vasrács
s a madzagon a kis szalonna.

Egynek se támadt füttyre kedve,
volt gondja mindnek, volt egyéb:
Ha megtölthetné a begyét,
s akárhogy is, csak áttelelné . . .

Ez volt a télen. És ma már
nem jár az ablakomra vendég.
Fényt-lesni jönnek esti lepkék,
de messze kerül a madár.

A vendégségért egy se hálás,
már el is felejtette. Minden
erdőben, minden kertben ingyen
terem az élés meg a szállás.

És virradattól szól az ének.
Hálátlan népség, tudva tudja:
Ha nincs dal, ha nincs aki fűjja,
attól csak a világ szegényebb.

Én is csak vendégségben éltem;
nekem is adták, amit adtam,
isten nevében, s — mit tagadjam —
nem hálálkodtam érte én sem.

S kezdenék új dalokba... Bárcsak
felejteti tudnám a kinti
világ ütéseit is, mint ti...
Fűjjátok csak, kis pályatársak!

Fűjjuk a nótát, fűjjuk együtt,
ahogy a torkunkon kifer!
Megjön — törvény szerint — a tél?
Mi — törvény szerint — újrakezdjük.

Lásd, ide vágyom, napról-napra jobban
kíváncszom a csöndre, falura,
hogy elfáradva bár és megcsalódva,
lehetnék végre napjaim ura.

A város eltaszít; falun-lakásra
csábít ez a Balaton-parti ház,
s azt követeli tőlem az utolsó
nagy szenvedély: az írás-olvasás.

Ami elmúlt, a negyvenhárom évből
hol van csak egy, félig-zavartalan?
Ideje volna már, hogy végre csöndben
s munkában töltssem, ami hátra van.

...Itt korán kelnek. Gondoznék a kertben,
nyesnék tíz-húsz magamültette fát;
nyitnám az ólat: szedjenek a tyúkok,
totyogjanak a tóra a kacsák.

Később meg az asztalra könyökölve
egy képen, egy jelzón merengenek,
gonddal, sokáig, jó műveshez illőn:
s te siettetnél: elhül az ebéd!

Tavaszi, nyári estén kinn a lépcsőn
ülnél, vagy a kertben, a fák alatt
kézimunkázva várnál és nevetnél
rajtam, hogy megint nem fogtam halat.

A zord napokban, mikor a Bakonyból
lezúgnak az északi viharok,
a kémény füstje messziről jelezné,
hogy van a házban egy fűtött sarok.

Jönne gyakran az orvos, a tanító,
irodalom barátja s az enyém;
amíg te az asszonnyal társalognál,
ő kérdezné: van-e új költemény?

Fölolvasnám a verset, a tanulmányt,
és utána elülnénk hallgatag,
hozzágondolván ki-ki a magáét;
majd kezdődnék a kártya vagy a sakk.

Váratlan vendégünk is lenne olykor,
a környékről egy verselő diák;
félszegen s tisztelettel jönne, tőlem
tanácsot kapna, tőled egy teát.

Vasárnap mi is vendégségbe mennénk
szokás szerint s illendőség miatt.
Hazajövet formásan tiltakoznánk:
Ne kísérjenek el a háziak!

Az ismerősök az uccán előre
köszöntenének, két ezüst-hajút.
Öregesen ballagnánk, meg-megállva
s elnézve, hogy szikrázik a tejút.

Odahaza várna minket a déli
maradék és az esti nyugalom.
Te még kitakarítanád a konyhát,
én rendbe raknám íróasztalom.

Megnézném még — mert félnél a sötétben —
a faskamrát, aprójószágokat.
És félálomban hallgatnánk az ágyból,
hogy elrobog az éjféli vonat.

— Aludjunk! — szólnál. S ahol abbahagytuk,
megjelölnénk a regény oldalát.
És kezed nyujtva még megsímogatnál,
mielőtt a villanyt eloltanád.

ÉLETMENTŐK

Ez a bogár is hogy került ide?
A parttól egy kilométernyire
halásztam ki szegényt a Balaton
vizéből. Biztonságban, karomon
szárítkozik. De úsznom hogy lehet?
Katica, most mit csináljak veled?
Az bizonyos, hogy vissza nem dobom.
Fejemre tettem s ott a búbomon
hajam erdejében lelt egy üres
— nem épp kopasz, csak amolyan füves —
napos helyet. Lehattünk már nyugodtan:
Ő sétálgatva jelezte, hogy ott van,
én úsztam. Így mint úszó szigeten,
vagy félórát töltött a fejemben.
A parton Jutka napozott. — Gyere s
apád fejében — szóltam rá — keress!
— Katica! Jutka megörült neki,
de kész volt azért elereszteni.
— Szállj el, szállj el katicabogárka!
Elszállt, mi meg néztünk utána.

JACOPONE DA TODI SIRFELIRATA

Isten bolondja nyugszik itt,
Jakab, a Todi-beli.
Az Ítéletig csontjait
Todiban pihenteti.

Országos tekergő vala,
otromba jópofa,
piaci szó-kofa,
mégis az Ur szólt általa.

Bölcsen rendeltetett,
hogy az igazak megismerik
az útszéliben az istenit,
szent lesz a megvetett —

Mint ő is, akinek
ide fektették csontjait.
Szeressétek, Todi-beliek,
Isten bolondjait!

1

Erős vagyok, nincs mit vesztenem.
Korán örül, aki estemen.
Valahányszor sorsom földre nyom,
megállok megint a talpamon.

2

Könnyüt kínálsz? Add a nehezét!
Hogy megálljak, kell a nehezék,
ólom-harag, ón-keserűség.
Máskülönben fölragad a szél,
elkap a tánc, elfúj a veszély.

3

Láthatárom is csak börtönöm.
Mindörökre belül a körön,
forgatag erők játékaként
játszom én is: vétket és erényt,
játszom búbánatot — és reményt,
hogy a Minden héjját feltöröm.

4

Játszom egyre: hallgatom, a szív
hogyan rázza borda-rácsait
s a toronyban fent, a koponya-
cellában a forró kocsonya
miként feszül: hátha még kitör
rákalapált képzeleteiből.

5

Föl-le-mindig-föl-le... Türelem!
Csúnya játék, ostoba szabály?
Ha föl, ha le, úgyse bír velem —
talpra ugrok újra csak, ha nem
kalapáccsal ver szét a halál.

6

Föl-le-föl-le — én már jól tudom:
Ha elkezdem, újra elbukom,
ha elbuktam, újra kezdek
— korán búsul, aki vesztemen —
erős vagyok, nincs mit vesztenem.

KÖZÉPKOR

Most a városba mord lovag
csörtet be, pajzsos-címeres;
fegyvernőke a kopjavéggel
mellbeböki az őrt: — Eressz!
Döndül mögöttük a kapu,
kulcs sír, csikordul a retesz.
Medvebőr-vackán, szitkozódva
az éji őrség ébredsz.
A falon kívül, hol az út
porba meg esthomályba vesz,
késsel, doronggal öt zsvány
elkéssett utasokra les.
Zárt ajtók, ablakok mögül
pecsenyék zsíros-fűszeres
szaga terjeng, jóllakva dől
ágyába polgár és nemes.
Megtölti színig a világot
az éj sötétje, mint üres
kupát a bor; aki magát
kötélre szánta, most szerezh.
Vendégségből jövet a tisztos
tanácsúr fáklyás, fegyveres

szolga-csapat kíséretében
sietve tér övéihez.
A cingár asztalosinas
szerszámot, söprüt félretesz,
a műhely küszöbére ül,
térde közt egy fazék leves.
Hálótermében már a püspök,
ölében ifju hölgy, kezes;
selymek közt a püspöki kéz
evilági üdvöt keres.
Zajong a város-széli csapszék,
ürül szaporán a seres
kancsó, korhelyek gyűrűjében
gajdol egy vándor énekes.
Künn facér zsoldos tántorog,
amerre lökdösi a szesz;
vidul, hogy mégse tévedett el,
mert a lotyók uccája ez.
A községi bitó tövén,
az éji sűrűn mint a les-
helyről ugorni készülő vad,
lapul kaloda és deres.

Félmeztelen rab sziklasírja
démonaival küzd reves
szalmán hánykódva, körülötte
nyirok csurog, patkány neszez.
Éjfél körül az égre láng
csap fel, pokol-tüze-veres;
hadat az úrnak, a parasztnak
éhinséget, dögvészt jelez.
A házakon tűz fénye, klastrom
tornyán izzik a rézlemez;
torony-ablakban mozdulatlan
áll egy szikár, ősz szerzetes.
Arcán részvét és rémület,
tekintete a zsindeyes
tetőkről a magasba, s vissza,
s megint az ég felé repes.
Mormol magában összekulcsolt
kézzel: — Pater noster, qui es
in coelis . . . Sőhajt, visszafordul,
a lépcsőkön lerévedez.
Vak folyosókon elbotorkál
cellájáig, a szűk rekesz

mécsvilágában megnyugodva
lép antik tekerceihez.
Visszaül végre másoló
asztalához, tollat hegyez,
felönti a tintát, a szúvas
deszkára új ívet helyez,
s görnyed, hogy arról, ami volt,
hírt adjon annak, aki lesz.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

KISÉRTETEK

Mezitláb, üvegcserepek
tetején álld meg a helyed,
ugorj te délceg, ropd a táncot!
Körben zúg már a hallali,
mert völgyön át és dombon át
gyűlnek sírodig hajtani
a védjegyzett reakciós pofák,
a reménytelen dilettánsok
s velük egynémely ostobák.

Hú! Hú! Micsoda forgalom!
Előregyártott borzalom:
Kitárul kripta és halom,
nyüszi a fölösló nyelvek:
— Vadászat! Hopsza, verd agyon!
Jönnek a sírjukból-kikeltek,
trágár nótákat énekelnek,
csontjukat fenyegetve rázzák,
füledbe nyílnak. Egy bagoly
hátán csontváz-nő lovagol
és hozzádvágja üres koponyáját.
— Töröld meg az orrom! — kiált rád.
Egy költő — él még, ámde rothad —
csont-edényből borral kínál;

akarná, hogy pertut igyál,
mielőtt a gödörbe dobhat.
— Nem kell? — vállat von és nyakal,
de ráncigálják a halottak:
— Bort, bort! S viszik már az edényt.
Egy dilettáns kardját kivonja,
fölpattan egy ép sírhalomra
és rögtönzött verset szaval;
s követeli: mondj róla véleményt!
Csak jönnek, tódulnak özönnel,
élő és holt keveredik.
Egy váz hozzád settenkedik,
suttog: — Én egyetértek Önnel,
de csitt! nehogy szóljon nekik!
Egy roskatag vén — csaknem eldül —
— Megáldalak, fiam — sohajt.
— A sírba vágyom! — hörgi, majd
röfögni kezd és táncra perdül,
bevág egy tál sertéskarajt
s vihogva visszalép a körbe.
S a kör szűkül. Már-már lefognak.
Hátrább a kényesek nyafognak:
— Hajítanák már a gödörbe!

Ügyet se vess, a rusnya raj
vihánca közt nehogy leroskadj,
ne higye, hogy te is halott vagy —
megrohan akkor, elkapar.
Ezer kísértet dobna lasszót
nyakadba undor- s rémületből —
Ezek miatt vesznél? Fejet föl!
Táncolva várd ki a kakasszót.

MI VAN A HOLD TÚLSÓ FELÉN

Ledobja elvásott hitét
az ember: annyi trónja-fosztott
isten után a légbe foszlott
az utolsó is, aki még
 mennyet ígért —

Sem a földön, se hét egén
túl, nincs menny, nincs aki keresse —
Suhan egy műszer messze-messze,
hanggal és képpel hogy jelezze:
Mi van a hold túlsó felén —

Egykor az idők elején
— talán mert a bendő üres volt
vagy fölkelt a teli veres hold —
akadt egy bozontos legény,
aki korlátolt istenén
keresztülhágott, s bár remegve
fülelt a gonosz szellemekre,
mégis a gleccserek jegén
átgázolt-mászott és kileste:
Mi van a hegy túlsó felén —

S mögötte sorban az időben,
lovon, gyalog, hajón, tevén,
páncélban, dervis-lepedőben
— kit tudás hajt, kit nyeremény —
katona, kalmár, óceánok
kalandora, tudós zarándok,
s mind, ki elment, hogy adna számot:
Mi van a föld túlsó felén —

S akik a szellem éjjelén
a holttesteket elrabolták,
mert tudni kell: mi van a bordák,
mi van az arc túlsó felén —

S mind, aki a közvélemény
ügyvédje volt: élet-királya,
pellengér dísze vagy a máglya
étke a város főterén;
megaláztak, fölemeltek
egyként az igazért pereltek,
jót-rosszat nevezve nevén:
Mi van a szó, mi van az elvek,
mi a tettek túlsó felén —

S akik sorsuk küzdőterén
bukottan, halálos kudarcok
után sem adták föl a harcot
jó ügyükért, hirdetve kardok
között is, holtak csont-hegyn,
 hogyan van remény —

És mind, ki névtelen helyén
sorsa fölé nő bár csak azzal,
hogyan birokra kel az anyaggal,
vagy megnézi: Ki áll az asztal
 túlsó felén —

Akik hívők a keresésben,
hívők akkor is, ha tagadva,
nekik nem dogma, és se csapda,
nem cél, csak út az „igen” és „nem” —

Megszállottan, hittől-vezetve
szállnak új és új gépezetre,
fölső a magasba, le a mélybe,
itt és túl járatlan vidékre,
soha-föl-nem-térképezettre —

Mert fűti az örök igény:
Lélekben, földben, csillagokban
ásni a rejteket, ahonnan
nem érkezett még semmi fény —

A minden dolgok felszínén
keresztülnézők: Hú szemekkel,
okos szívvel, jó műszerekkel
ők végezték el, hogy az ember:
Ember, lények-fölötti lény —

Ki léte száz évezredén
vészt, jajt túlélve, végre földi
nyűgeiből készül kitörni,
s nem akar már jajgatni-ölni,
porszem a Minden porszemén —

S tűnődve ősök érdemén,
a bátrak végzetén, magányán,
elindul két új-ősi szárnyán
— az anyagén s a szellemén —
a világok-közötti pályán,
széjjelnéz csillagrendszerén —

ÚRHAJÓS

Kimozdítja helyéből a szobámat,
fölemeli az éjszaka.
A sötétség fölé hajolva
gondolok az első hajósra,
aki elindul egymaga.

Mint aki szánján siklik az örök jég
pusztáin vagy könnyű dereglyét
vizs át az irdatlan vizen,
úgy vág ő is az ismeretlen útnak,
körülveszi az abszolút fagy,
suhan a dermedt semmiben.

A fagyon át, a semmin át
eléri majd választott csillagát
s leszáll, kabinjából előlép,
hogy kinyissa egy új kor kapuját
s a világon-túli világ
első jégmentes kikötőjét.

Más égről, idegen csodákról,
különös lényekről küld híreket —
Kisérem útjain a bátrát,
kalandjait élem, míg nem kifárad
a játékban a képzelet.

S gondjaiba zuhan le, vissza
támaszpontjára, hol a tér
sávokra és kockákra van fölosztva
s ahol időt az óra mér.

Az én időmet már kiszabta;
a lélekvesztő nagy kalandra
már másik élet kellene.
Maradék óráim lejárnak
és nem leszek — ó, ifju vágyak! —
titokzatos világok Nansene.

Nem volt és nem lehet már benne részem,
— voltam bár arra is be készen —
hogy meghódítsam az eget;
hát mégis más lesz, aki célt ér,
más kor és más kar, az enyémnél
ifjabb szív, különb idegek.

S az ódon űrhajó-világ,
a föld is, mely pörögve száguld
nagy útján, hárommilliárd
utasával az üres űrön át —
körülöttem az is hogy összezárult!

Szobám: csukott rakéta-fülke;
nézek ki ablakán az űrbe,
járkálok benne föl-le, egymagam,
elbúslakodva-tétlenül
s oly régen, hogy nem is tudom:
szándékkal-e vagy kényszerülve?

Lidércet kerget, aki hajszol engem;
hiányom is kirajzol engem,
csináltam itt már valamit!
Ha ülök eztán egymagamba, tétlen,
tán akkor sem hiába éltem.
Dolgozni kéne mégis. Volna mit!

Volna mit — de mikor? de hol?
Töprengenék — és közbeszól
jeges csöndjével az öröklét
s közhelyeivel a közösség:
Most, vagy soha! Itt, vagy schol!

Amint lehet, amit lehet,
amíg lehet — de nem lehet
beérni már a munka látszatával!
S cél úgyse lehet kevesebb:
Meghódítani földet és eget
az élet hű szolgálatával.

RÓZSELÁNG

Megborzongatta nesztelen a fákat
az esti hűs.

Lábunk előtt mint bolondos kis állat
ugrált a rőzsetűz.

A Göncöl lámpái magasan álltak,
az ég alján lángolt a Szűz.

A csillagfényben úszott egy vitorla,
fáradt madár;
azt néztem — s mintha nem is este volna,
megélénkült a táj,
kocsik zörögtek, itatott a csorda,
tülekedett a kecskenyáj.

Egy hang csapott föl — s megvillant előttem:

Már jártam itt!

E parton álltam, míg nyüzsgöve törzsem
fölverte sátraít,

s kiáltozott a dombtetőn az őrszem,
veszélyre intve társait.

Vitte a hang egy őrtől másik őrig:

Észak felől

rontó sereg, idegen törzs özönlik,
máris nyakunkba dől!

Por, füst, robaj — s elhörgi majd a többi
az, akit ölnek, s aki öl.

És látom: aki északon halálos

sebet kapott,

szívem felől, délen, vonja a hálót,

töri a parlagot,

s aki a dombon riadót kiáltott,

nádsípján könnyed dalba fog.

Érző anyag — elmúltból eljövőbe

jó vezetékek —

kitárt karokkal állok ott s ömölve

zúg rajtam át a lét,

s testemnek egy paránya agyvelőmre

vetíti emlékezetét.

Voltam, leszek; más korban, más csoportban
más keverék.

Ember játéka csak kutatni, hol van
a kezdet és a vég,

öröknek tudván az örök sodorban
egy-tesztnyi csillagrendszerét.

Ha más a törvény, sem foghat ki rajta
se könny, se gőg!

Boldog, kiben a mindenség nyugalma
és rendje testet ölt,
s ha lázadozva is, fejét lehajtja
a hatalmas élet előtt.

Megborzongatta nesztelen a fákat
az esti hús.

Lábunk előtt mint bolondos kis állat
ugrált a rőzsetűz.

A Göncöl lámpái magasan álltak,
az ég alján lángolt a Szűz:

Rejtegették s mutogatták a formák
a lényeket —

Majd köpenyként rámerítette sorsát
a pihenő sereg,

és nyársra tűztem én is a szalonnát,
pirítottam a kenyeret.

PALACKPOSTA

Nemhiába bújt el a mackó,
barátaim, jó most a kuckó.
Gyertek be hát a februári
csatakból hozzám; jó borom van:
pusztamérgesi, abasári.

Nincs, hogy a telet átaludjuk —
Hanem a februárt kicsukjuk,
csinálja künn, amit csinál!
Idebenn a hűvös palackból
poharunkba csordul a nyár.

Olvadt, melengető sugár van,
napkelte csillog a pohárban,
mellette kedvünk is kisüt.
Ne hagyjuk zöld homályba veszni
a bort, a napsugár-színűt.

Kedvünkért és kedvünkre dobta
a jeges-hullámú napokba
palackját a hajótörött nyár;
belsejébe titkos jegyekkel
üzenetét írta: — Jövök már!

És küld a bor mellé vidám szót,
egy régi dalt, egy régi zászlót.
Ne menjetek fiúk, ne még!
Bontsatok ki másik palackot,
új vers is lesz tán benne még.

Országos Széchényi Könyvtár

CSODÁK

A körúti neoncsövek alatt
fut, kavarog az esti áradat.
Egyensúlyozva két kézzel magát
a kocs úton terhes nő megy át.

Villamosok és autók között
nagy-óvakodva billeg és dőcög,
csak viszi, tolja szinte nagy hasát,
szállítja benne kényes utasát.

Mosolygok rajta és elgondolom,
milyen csodákat szült az én korom,
radart, rakétát, televíziót,
fényes találmányt, gépet milliót,

szállót, kerengőt, keréken-futót,
villanymotort, neonfényt, autót —
Mégis csak őt, ki köztük ballag át:
megbámulom a hasas kis mamát.

Lélek szerelmét, nemzés gyönyörét —
mindent tud ő már; termékeny ölet
egy friss emberke lakja. És soha
nem lesz a földön náluk szebb csoda.

TÁVOLODÓ

Kétszáz fehér lány kipirúlva,
lelkendezve tapsolta hősét.
Álmodban hullák közt feküdtél.
Arcodra fagyott a dicsőség.

Nevedet apád sírján hagytad.
Nem vagy, ha én nem gondolok rád.
Lépted nyomát kavicsok őrzik,
tested melegét szénaboglyák.

Kabátod mint tépett vitorla.
Mezitláb kóborolsz a pusztán.
Gyümölcsöt lopsz a kikötőben.
Krisztusként kéregetsz az uccán.

Arcod is lassan elmosódik.
Nő, nő a távolság — nem érzed.
Kapukon zörgetsz, csendesen kérsz:
nem megadást, csak menedéket.

SZÉLJEGYZETEK

Valóban, nem vagyok már fiatal, de öreg sem vagyok, íme dolgozom, tervezek, vívódom, verekszem.

A törvény, amelynek hangosodó parancsa: meg kell halni!
még tenni siettet, a világot jobbnak, a világnak jobbat akarni.

Igy az erő, mely az öntudatlan magányba: sírom felé visz,
sodor egyben ember-közelbe s a dolgok megismerése felé is.

Idegen a nyűgös, a zsémbes öregség, a fiatalság barokk
játékai nem érdekelnek, részről-részre tudom: mit akarok.

A rendet keresem én, a szabályt, amely az egy-embernyi lét
kerekeit forgatja csakúgy, mint a mozgás egyetemét.

Dísztelen a pontosság szenvedélye, a hű keresés;
bármí azontúl cifrázkodás csak, kétségbeesett kóklerkedés.

Bonyolítsam a bonyolultat? Majd ha megfejteti gyöngé leszek.
Tégy próbára halálomig egyszerűség, te legszebb és legnehezebb!

POLITIKA

Elátkoztad a percet is,
mikor a lelked nekiadtad.
Csalódtál ezerszer azóta,
és tizezerszer megfogadtad . . .

Mégis, miért be-nem-telő
kiváncsiságod? a rekedt,
izgága, másnapos viták?
Friss pletyka, kósza hír — neked

az is elég. Telítve vagy
vele utolsó sejtedig,
mint az idült ivó, akit már
egy kisfröccs is lerészegít.

Hiszen, ha ennyi volna csak!
Egy gondolat — s többet nem innál,
nem is füstölnél. Hanem ez
erősebb szesznél, nikotinnál.

Nosza, fogadkozz hangosan —
és valld be csöndesen, magadban:
Nehéz szenvedély rabja vagy,
mindhalálig gyógyíthatatlan.

A LÉLEK PILLANATA

Hitek, babonák, tudományok,
szorongások terhét lerakva
egy akaratlan mozdulattal
s reményt, emléket, keserű póz
páncélját, álarcot, talárt,

évszakokon, égtájakon túl,
kívül az életen, halálon,
se fönt, se lent, megállsz? lebegsz?
a lélek pillanata ez,
nem tisztaság, nem meztelenség —
Keresztülsüt rajtad a hold.

Ez vagy? Ez a nem-látható
s ismeretlen, ez a mindennel-egy?
Te vagy ez a haláltalan,
gőgösen, mint a Fáraó,
megverten, mint a kicsukott gyerek,
egyedül, mint az isten.

Érzed a rohanást, a fény
robbanásait, óriások
robognak, szörnyeteg, pöffedt golyók
gördülnek — milyen rend szerint? — fülednek
nem-érezkelhető robajjal
a monoton körforgalomban.
Közömbös ritmussal világokat
elroncsol s megint újakat rak
a tér apálya és dagálya.

Hol a galamb? a pálmaág?
hol egy koponya? egy kísértet?
Élettelen-haláltalan
üresség, fényben és sötétben,
a magban és a héjban:
Isten — az Abszolút Közöny.

Valahol itt a te világod:
óceánok, északi tajgák,
szőlőhegyek és krumpliföldek,
városok, szerteszórt tanyák,
nemzedékek nászágya s asztala,
pusztítja jégverés, aszály,
földrengés, járvány és szökőár.

Életben és halálban otthon
(egymásba-nyíló két szobában)
ezek a te öröklött, elviselt
álarcaid: sírásé, nevetésé,
ezek a te konvencióid
és ezek a te babonáid.

Ezek a te rokonaid.
Vetnek, aratnak évről-évre.
Napról-napra munkába mennek.
Az asszonyok is minden este
megvetik a gyerekek ágyát.
Hallgatom őket, énekelnek —
így énekelt anyám is.

Nincs lelked, nincs hatalmad
elnézni a fejek fölött.

SE CINIKUS, SE PRÉDIKÁTOR

Élő eb vagy döglött oroszlán?
Nem! Ember, jóra, szóra bátor.
Csak olyan, akit nem szivelt
a huncut öreg Prédikátor.

S kinek új prédikátorok
kínálják egyre biblikus
pátoszba csavart cinikus,
ókori bölcsességüket:

Nyugodtan alhat, aki hallgat,
szót el nem ejt s el nem fogad
hatóság körpecsétje nélkül.
No nem. Inkább fejjel a falnak.

Nincs nyelvem a hamis beszédre.
Senki kedviért nem leszek
se cinikus, se prédikátor,
sem a kettő korcs-keveréke.

Életem, testem a szavak.
Az „igen” torkomon reked,
ha megjelölt, gyanús alak
vagyok a meggondolt „nem”-ért.

Magamnak szót, becsületet
szavamnak! — s becsületszavamra,
vállalok egyetmást magamra.
Nem a terhektől félek én.

Kihez szólok? Meddig lehet
kibírni ezt a senki-földjét?
Ó, nemző, megtartó közösség,
milyen nehéz is nélküled.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BOLDOG ÖREG

Nem sajnállak — boldog vagy, igazán az;
senki sem irigyel — öreg vagy.
Régesrég eltemették barátaidat,
eltemették utolsó ellenségedet is.
Álltál sírja fölött — az is de rég volt —
megelégedett kuncogással:
Aki él, annak van igaza.

Kegyetlennek, önzőnek mondanak.
Bolond beszéd!
Ártatlan a te önzésed,
ártalmatlan a kegyetlenséged.
Másképp volt talán hajdan, de már
csak a tejbe aprított zsömle a te gondod
s akit megmarnál sem hederít rád.

Te se sokat törődöl a világ
zavaros nyüzsgésével; mintha mind
megvesztek volna, kapkodnak ezek,
nem hallgatnak jóslataidra,
a botfülű szentségüket! — mintha nem
tudnák, hogy a legfőbb szó a tiéd volt
s maga X is megfontolta tanácsod.

Igy van ez. Befelé nézel immár
lelked háborítatlan térségeibe, ottan
daliás ten-képed előtt
kedved szerint sorakoznak a multak.
Szégyen sose gyötört, megbánásra okod nincs,
kétség nem érint —
nem, nem: úgy volt jól minden, ahogyan volt.

Már a pimasz tényekkel végképp ne gondolj
boldog öreg! Legyen időd
föléptened lelked Bábelét.
Élj túl bennünket is! — szívemből mondom, jóllehet
atyai áldásod s részvéted nélkül
fordulunk majd fel, a sírig hadakozva
boldogtalan kételyeinkkel.

Országos Széchényi Könyvtár

VÉRZŐ ZÁSZLÓK ALATT

Et s'il était à refaire
Je referais ce chemin
Aragon

A magány, a dicséret, a szégyen,
a kétségbeesés, a remény,
a hitek, a hitegetések,
a kötélranc a lét legperemén —
Micsoda keveréket
lökött is a végzet elém!
Mégis így egész ez az élet,
újra ezt kezdeném.

Csak ezt, csak ott, hol a nyurga
fiatalember, szinte kölyök,
akit, hogy lépjen az útra
örök árnyai s élő társai közt,
Petőfi patétikus ujja
s a maga szótlán esküje köt.

Fülledt a világ, bevetésre
sorakoznak a bombavető,
hágókon a tankok elébe
zuhannak a büszke fenyők,
arcára borulhat az is aki térdre
nem esik a Vezérek előtt.

Rábízva a puskacsővekre
a nagy érvek, a jós-jeligék —
a falakra, az uccakövekre
— míg bomba nem veti szét —
íródik a replika, rontva meg edzve
szorítja gyermeke? foglya? szívét
az a kényszeredett, az a hetyke
törvényen-kívüliség.

Az ember föllobbanva kiéghet,
menekülne is, üldözi rém,
próbálja a félelmet, vereséget,
de ha fölbukik is, a helyén.
Tűz is, korom is ez az élet,
újra ezt kezdeném.

Gyász-tollait hullatja az ünnep —
hova lettek már a hadak?
Gyere termő-tenyerű, vedd
a pörölyt, vakolókanalat,
úgy kalapáld, úgy rakd fel a Művet:
hídő a jövőnek, szikla-alap.

Hős-énekek kürtje, legendák
ideje támadt fel, csuda kor,
sorozatban készül a nagyság,
csak az ember süllyedt el valahol,
kileheli égi parancsát
az égő csipkebokor.
Egyenlőség? Szabadság?
Vakfegyelem és protokoll.

A magasba a mély beleszédül?
mindenki mindenkit elárul?
divide et impera? — végül
az aljasságig belegyávul
aki a törvény fölé ül,
aki a törvény alá hull.

A homlokon papi kaszt jegye, bélyeg,
ami csillag volt, ami fény —
Mit látott, mit ez a nép, hogy a szégyent
torkomig nyomta belém:
hányjam ki a mézet, a mérget,
éljek keserű kenyeren!
Kínjaiból-támadt ez az élet,
újra ezt kezdeném.

Hol a próbált szív, aki hitt, aki lázadt?
A Forradalom hol csavarog?
Éljen szeretett . . . a szavakban alázat,
ketrecben az elvek, az indulatok.
Mit az elv? mit a szív? csak a látszat!
„Az állam én vagyok!”

Hatalommal-vert buta gőggel,
vakon, süketen, konokan
cicázik a bika-dühökkel,
mit bánja, kit ér a roham —
a feldühödött se vigyázza: kit öklel,
azt sem, hogy a nyársba rohan.

Ki a bajnok? a zsoldos? a sértett?
a gödörbe az is meg ez is belefér
ha már darabokra esett a közérdek
mindenki magának ítél,
elakad a szó, marad érvnek
megint csak a vér meg a vér.

Vádlottnak és ügyésznek
és tanunak álltam én
a perben, hol az ítélet
joga nem az enyém —
de az enyém ez az élet,
újra ezt kezdeném.

Szivárvány volt az a cél, kamasz álma?
Szesz gőze, rajongó vágy ködképe marad,
a lélek bódulata, hogy utána
keserűbben ébred a priccsen a rab?
Vagy a metán az, a sírok tétova lángja?
Lidérc csalogatja a vértanukat?

Vagy fény az mégis, a lélek igazi napja?
Az ember, a mindig-megcsalatott, a zilált,
— sebesült hiteit, kínját se tagadva —
fölméri megint az utat, nekivág,
gyeplőt vet az indulatokra, szavakra,
hogy el ne riassza fiát.

Követi fiával a vérző
zászlókat a sírokon át, a gyűlöleten,
amíg az a harc, az a végső
fölolvad a mostani s új sziveken
s az áldozatok test-halma fölé nő
virágaival az örök szerelem.

A virág, a jövő . . . zavaros a képlet,
eltéved az elme, a szem sok kúsza jegyén,
de él még szívem régi kamasz-hite — végleg
nem csalhat meg a remény!
S akár koszorúzva kell érnie véget,
akár a pokol fenekén:
lenni akar, amíg él, ez az élet —
elkezdem újra, el én!

Országos Széchényi Könyvtár

ATLAS KINJA

...De már nem csontjaim sajgása, nem
az ínák, izmok megfeszült, nehéz szolgálata,
nem a sós izzadság marása,
nem a reménytelen örök
sovárgás egy kis könnyedség után —
már egyedül a félelem gyötör,
hogy nem a mindenség súlya, csak
egy rögeszme nyomja vállamat.

A VADASKERTI ÚTTÓL
A KÁLVIN TÉRIG

Előbb az 56-oson,
aztán a 63-ason
viszem álmos rosszkedvemet
keresztül a fél városon,
a Vadaskerti úttól a
Kálvin térig háromnegyed
óra hosszat most folytatom
tegnapi töprengésemet,
ahogy majd holnap a mait.
Mellettem elkésett diák
toporog, batyuik felett
trónoló solymári kofák
magukfeledt diskurzusát,
zajos pletykáit hallhatom
előbb az 56-oson,
aztán a 63-ason.

Lőrincen, Kispesten, Budán,
Angyalföldön — zötyög velem,
csak visz, csak visz a villamos
keresztül a fél életen.
Arcok cserélődnek, falak
— iskola, műhely, hivatal —
de az út változatlan az

örök-egyforma kocsival.
Harminchat éve utazom,
megőszült közben a gyerek,
gyűjteménye sincs már, csupán
a megtett kilométerek;
ha számolnám, kijönne tán
százötven vagy kétszázezer —
akárhány világutazó
beérhetné már ennyivel.

Előbb az 56-oson,
aztán a 63-ason
hallgatom a világ zaját,
az újságot kiolvasom.
Ez a világ: a nyomtatott,
s amennyi kétoldalt az út
futásában föl- s eltűnik,
s ami a kocsiba szorult;
világom a papírba-zárt
emberiség, az absztrahált
élet intézete, ahol
„tudományos főmunkatárs”

címen kapom a fizetést
mélázva sorsom humorán,
hogy így nevem mellé került
a munka meg a tudomány.

Esőben mégis a fedél,
sötétedésben menedék —
fáztomban ez a kis-világ
lehelte ember-melegét;
itt volt találkozóm velük,
kik lelkem bensőbb zúgain
tanyáznak már azóta mint
kedves öcsém-húgaim,
nevük szerint Anni, Kati,
Románka, Ibolya, Piri,
Évi, Dici s Attila és
Áron, Tibor, Pista, Feri;
mindőjüket megilleti,
hogy ez a néhány rímem is
szeresse őket, mielőtt
elcsavarognék innen is,

előbb az 56-oson,
aztán a 63-ason,
aztán honnan-tudnám-hová
a mit-tudom-én-hányason.
Indultam ifjan és mohón
a Tág Világ, a Hír felé —
csak visz, csak visz a villamos
a nyugdíj felé, sír felé.
Harminchat éve utazom,
közben eltűntem nyomtalan;
aki elindult, elveszett,
nem őrzök mást, csak nyugtalan
csavargó-kedvét, holtomig
viselve zárt, fegyelmezett
arcom mögött a gyászt, azért,
aki már sohasem leszek.

A FOLYTATÁSOS TÖPRENGÉSEKBŐL

Hát mit akarsz? A lompos szörnyeteg,
akiben ősdet tisztelheted
— s akinek egykor, ahogy most neked,
hajlékot ugyanezek a hegyek
adtak (ha nem is a villanegyed) —
mikor ilyen magasan járt a nap
hajszolta már javában a vadat
vagy őt a vad, mikor hogy. Tele-falt
bendőjével a folyóra hasalt,
ínségre a túske-bokrok között
elkaparta a maradék dögöt.
Fönntartotta nőstényével a fajt.
Kormányozták a dolgai fölött
uralkodó agresszív ösztönök —
Ennyit tudsz róla, *homo sapiens*,
ki táskádat lóbálva itt lihegsz,
mert tüdődnék meredek bár a part,
nem óhajtasz elkésni a szelid,
az ősök hajszájánál szellemibb
lét-küzdelemből; várnak könyveid,
elméleteid, emeleteid,
az íróasztal, melynél míg megülsz,

nevedtől, sorsodtól függetlenül,
az ember jelképévé lényegülsz.
Napjaidban már közönséges és
folyamatos az átlényegülés:
Benned is, noha egyazon anyag
egyenestörvényes utóda vagy,
ki keresné a vadászó vadat?
Ha központi-fűtéses házba lép,
ki érezné a barlang hidegét?
Jóillatu konzervjeid mögött
ki szaglászna az elásott döögöt?
Kit lepne meg, ha ma idegbeteg
zseni a tegnapi inasgyerek?
A kérdéseknek még milyen sora
nyer választ benned, óh, Világ Ura!
istenek alkotója, istenek
ledöntője, békétlen figura,
ki léted kényelmes csodái közt
nem szégyelled irigyelni az Őst —
Bárhogy ismerlek is, nem értelek.
Vagy nem te nőttél tenmagad fölé?
Nem nyújtózkodsz a csillagok felé?

Nem bántalak, no. Hisz innen ered
békétlenséged, rossz közérzeted:
túl minden nyavalyákon, életed
megrontja, megfojt a csavar-szerep,
a kicsinyesség, részletbe- veszés,
azért irigyled őt, aki kevés —
ki nálad kisebb volt, mégis egész.

.....
A gépi világból, elismerem,
hiányzik a feszülő küzdelem
borzongása; az egyén élete
csupa olajozott rutin — de te
minden akartál lenni, lásd be, és
ezért maradtál máig oly kevés.

.....
Megnőttél? Az emberfaj lett nagyobb,
személy szerint fizetned kell, adót
a nagyságért; így jobb, ha föladed
a lehetetlen teljesség-igényt
s a nagy egész értelmes részeként
dolgozol. De bűdös a munka, mi?
Kényelmesebb a zsenit játszani.

Hagyd abba már, közösség embere,
keresd meg, hol van munkádnak tere,
azt töltsd be végre! Van rá haladék
— azon ne töprengj, egy év vagy husz év —
erőd is van még — tedd a magadét!
Ha csavar kell, hát tedd a csavarét!
Így teljesítsd magad s fogunk mi még
felőled szépet és jót hallani!
Ha közbe nem jön addig valami.

FORDÍTÁSOK

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

MAECENASHOZ

Könnyű naszádon indulsz el, barátom, a
hajók magas bástyái közt
leselkedő veszélyt Maecenas készen állsz
vállalni Caesar oldalán.

De én? Nekem az élet, ha te megmaradsz
öröm, ha már nem élsz, nehéz.

Válasszam a nyugalmat, intelmed szerint? —
nem édes az se nélküled;
vagy elviseljem azt a fáradságot, úgy,
mint illik edzett férfinak?

El én! S az Alpeselek gerincén át akár,
s a zord Kaukázuson át,
akár Nyugat legtávolabbi öbleig
bátor szívvel megyek veled.

Kérded, miben segíthetlek, ki nem vagyok
elég erős és harcias?

Ha melletted vagyok, bennem kisebb a félsz,
távolról jobban féltelek,

mint a csupasz fiókáin ülő madár
kigyótól inkább félti, ha
otthagytá őket, bár az ottmaradtakat
jelenléte sem óvja meg.

Jóságodat remélve, most és bármikor
a hadba szívesen megyek,
nem ám azért, hogy számosabb ígás ökör
vonszolja majd ekéimet,
vagy nyájam a hőség előtt Calabriát
Lucaniára váltsa fel,
sem hogy fehér majorságomnak Tusculum
felvégeig érjen fala.

Elég — sok is — mit bőkezűséged nekem
adott már, föl nem halmozom,
hogy földbe ássam, mint a zsúgori Chremes,
vagy elszórjam, mint korcs utód.

VERSEZET ARISTOTELESRŐL

(részlet)

...Megy a király, a lány marad.
Reggel, amint fölkel a nap,
ágyában a lány is megébred,
fölkel, megyen, nem kell kíséret.
Egy ing, egy pettyes kis köpeny —
nincs rajt' ekívül semmi sem,
a torony alá így megyen
napfényes nyári reggelen.
Meleg volt, szép derült idő,
szellő legyezte, hűsítő.
Orcája lilíomfehér,
rózsát varázsolt rá a vér.
Zöld kert fűvén vígan szökell,
szép természet nem rontja el
hozzá nem illő csúnyaság;
nem cicomázza fel hajját,
nincs rajta se szallag, se fátyol,
szépségét csak maga-magától
nyeri a szőke hajfonat;
nem illik, hogy megnyírjanak
ilyen gyönyörű koszorút.

A kertben játszadozva fut,
szép, amilyet festeni tud
a természet; övet, sarut,
fejéket s más dísz nem visel,
szép csöndesen így énekel:
„Elmegyek, elmegyek, el,
csobogó forrás vizéhez,
elmegyek, elmegyek, édes,
teli virággal az a hely,
elmegyek, elmegyek, el,
azt a szőkét hadd vegyem el.”

Országos Széchényi Könyvtár

GEOFFRY CHAUCER (1340—1400)

CANTERBURY MESÉK

A második apáca meséje (részlet)

Invocatio ad Mariam

S te, ki virága vagy minden szűzeknek,
kiről Szent Bernát rajongva beszélt,
tehozzád szólok, midőn belekezek:
bűnösöknek vigasztalója, célt
hadd érhetnék, elmondanom segéld
szűz leányod holtát, ki az erények
fejében az örök üdvöt nyeré meg.

Te szűz s anya, leánya ten Fiadnak,
benned Isten azért lakozhatott,
mert minden teremtménye közt Magad vagy
a legalázatosabb s legnagyobb,
veled az ember oly arcot kapott,
hogy Isten Egy Fiát is e nemébe —
öltözteté emberi húsba, vérbe.

Embernek arculatját a te méhed
klasztromában nyeré a szeretet:
legfőbb Ura a háromság körének,
dicsőítik föld, tenger és egek;
tisztá szűz, férfitől nem illetett
tested gyümölcse vala felnövendő,
minden teremtetett dolgotat teremtő.

Benned a fenség, jóság, megbocsájtás
végtelen irgalommal egyesül,
nagyságod fénye nemcsak annak áldás,
ki fohászkodva hozzád menekül,
gyöngéd sziveddel te kéretlenül
váltod a szótlan vágyakat valóra,
kegyelem kútja, létünk gyógyítója.

Szép és szelíd szűz, porba-siralomba
száműzöttet, segíts hát engemet;
emlékezz rá, ki Kánában kimondta:
„Megehetik a morzsát az ebek,
mit gazdáik elébük ejtenek.”
Éva méltatlan gyermeke vagyok bár,
hitemért — mert hiszek — kegyedbe vonjál.

Munkámhoz adj erőt, mert az a hit, mely
nem a munkában él: élettelen.
A sötétben leső bűnt távolítsd el
tőlem, ki Magad vagy a kegyelem!
Légy szószólóm fenn, ama szent helyen,
ahol az angyalok zengik: Hozsánna!
Krisztus anyja, Szent Anna szíve-lánya!

Töltsd fénnel lelkem, a börtönbe-zártat,
melyet lesujtottak fertőztető,
hamis vonzalmak szülte földi vágyak,
s a hús, a kéjek hálóját vető;
vigasztaló szűz, ó, vész kikötő,
mentője minden jaj-gyötrötte szívnek,
amit elkezdék, munkámban segíts meg!

GALAYO HARCBA INDUL

„Nyerget kesely szamarára
Antón Llorente birónak,
ide zöld posztókabátom
és parafa-takarómat,

a vaslándzsát, amelyikre
rozsdát rakott jópár hónap,
elő a tök-sisakkommal,
vizcayai késem hozzad,

készítsetek a csuklyámra,
tűzzetek rá rigótollat,
hogyha már a rigó füttyös,
jó lesz füttykös harci botnak.

Tüstént magamra veszem
késsel beszegett posztómat,
mit a villari Teréz
adott fölvennivalónak.

Hoci a négyszögű pajzsot,
amire pléh képet róttak,
a nyilazó gyerek anyját,
meg azt, aki fegyvert forgat,
gombolyagban ölelőznek,

de úgy egymásba gubóznak,
hogy az ember mindegyikről
azt hiszi, hogy néma, hogy vak,
egyikükön karok, hálók,
másikukon is viszontag,
körülettük ágak, tüskék,
diók, körben felirottak.”

Mielőtt a harcha indult,
Galayo mondá e szókat,
ez a számár-lovasa,
ez a nyámnyila csikófatty,
akit szülőhelyén szültek,
ősei csikósok voltak,
önellátók — ellátásuk
nem terhelt uralkodókat.

Odaadták neki pajzsát,
s kieresztvén ezer sóhajt,
leste számárcsődöréről,
hogy Frankhon s a sors mi jót ad.

Azt gondolja, hogy Teréza
szívébe mint tűzgolyó csap
az irígység, és a féltés
hurkol rá görcsös csomókat.

„Ne nyafogj Teréza lelkem,
a fejed mégúgyse lógasd,
'sz megmérgezzük a kutyákat,
akármilyen harapósak.

Bár a dolgom hosszadalmas,
nemsokára látni foglak,
Szent Szilvafa napján, vagy ha
csütörtökről virrad szombat.

Venusra nem hasonlítasz,
mégis hozzá hasonló vagy:
ugyanannyi tojást használsz
el ugyanannyi gombócnak.

Hogy eszedbe jussak én, ha
érzed magad elhagyottnak,
horgasorru papucsodra
tekintélyes kalapot rakj.

Ha elővesz a búbánat,
lekanyaríthatsz egy jó nagy
darab sonkát, abban ám
megleled vigasztalódat.

Oh, mi jóízű a sonka,
könyvben sem olvasni jobbat,
s a diákok nyelvénél a
disznófarka sose rosszabb!

Nézz, barátném, papucsodra,
ha megnézed, látni foghat'd,
hogy arcomnak oly hú mása,
mint a túró a túrónak.

Emlékezz a két szememre,
mely is ha levettem rólad,
orromnak fölötte van
és alatta homlokomnak.”

Bandurrio most előlép,
nyelvel, indulásra nógat,
mert a negyven mérföldből még
menniök kell ötször nyolcat.

Indul hát a bolond, hogy majd
vághat, döfhet, vagdalózhat,
s hetvenkedve, pajzsát hányva
megyen partján a Tajónak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

WILLIAM BUTLER YEATS (1865—1939)

EZERKILENCSZÁZTIZENKILENC

A szellem annyi remeke veszett
a semmibe, volt bár világ-csodája
örzöjeként bírván a hold-övet,
mely a dolgok silányát szétdobálja.
Ott állt a díszes bronzok és kövek
között egy kép, olajfák ősi tája —
S eltűnt, mit Phidias ivorba vésett,
s el mind az arany tücskök és a méhek.

Nekünk is voltak szép játékaink:
törvény, mely nem zsarol, dicsér, szidalmaz,
nem veszteget; formák — olvasztva mint
gyertyát a lángja, mindazt ami aljas;
az érett köztudat, hitünk szerint
a jövőt is túlélő, diadalmas.
Azt hittük — ó, milyen szép volt az eszme —
hogy a gazok gaza régen kiveszve.

Künn a fogak, gáncsok feledve rég,
már csak parádézni kellett a hadnak;
s hogy az ágyúkból nem lettek ekék?
Király és parlament abban maradtak,
hahogy csak némi puskaapor nem ég,
a kürtös akár mind belészakadhat,
dicsőséget mégsem fúj: s tán a gárda
paripáit nem sarkantyúzza táncra.

Most napjainkra sárkány tört, lidérc
nyargal az álmon: részeg fegyveres had
otthagya küszöbén heverni vér s
kínok közt az anyát; az éj megizzad
a rémülettől, mielőtt mi férc
bölcseletté varrtuk szólamainkat
s készültünk a világot — egy üregnyi
marakodó hörcsög: mi — rendbe tenni.

Aki ért a jelekből s nem merül
híg elmék bódult fél-káprázatába
s tudja: minden munka megsemmisül,
nyugalom, pénz, erő volt bár az ára
s ész vagy kéz műve volt; s emlékeül
a becsület se hagy semmit se hátra,
annak vigasza: minden diadalmak
önnön kísértet-magányukba halnak.

De lehet-e vigaszt találni még?
Szeretjük azt, ami betölti sorsát.
Kell még a szó? Senkit, ha így beszélt,
magáénak nem vallott az az ország,
de vakbuzgó s merénylet volt elég
felgyújtani az Akropolisz romját
vagy a csodált ivort ízekre verni
vagy tücskök- és méhekkal üzletelni.

WILLIAM BUTLER YEATS

A HÖLGY ELSŐ DALA

Keringek én,
mint néma cirkuszi vad,
utamat se találom,
se magamat,
hangom bezárult
egyetlen névbe;

szeretek — és
szégyen öl érte.
Azt áldom, amibe
belehalok,
négykézláb mint az állat,
jobb nem vagyok.

WILLIAM BUTLER YEATS

A HÖLGÝ MÁSODIK DALA

Lábad közé feküdni
mi férfit hoz a sors?
Mit számít az, mi nők vagyunk.
Mosdj meg, alázatos!
Levendulát hintek, legyen
ágyam illatos.

Az Úr irgalmazzon nekünk!

Majd lelkemet imádja,
mintha nem volna test;
ölelni fogja testedet,
a lélek bármit esd;
test-lelket tölts meg szerelem,
adj tökéletest!

Az Úr irgalmazzon nekünk!

Lélek, tanulj szerelmet,
mellemmel egybefond;
kar, comb tanulj minden nemes
állatéval rokont.
Lélek ha lát, test ha tapint,
áldott lesz-e, mondd?

Az Úr irgalmazzon nekünk!

Országos Széchényi Könyvtár

ANTONIO MACHADO (1875—1939)

A BÁGYADT CITROMFA

A bágyadt citromfa kinyújtja karját,
kinyújt egy halvány és porlepte ágat
a tiszta kút igézete fölé
s álmodnak lenn a mélybe-szálltak:
arany gyümölcsei . . .

Derűs az alkony,
tavaszt-hozó vidám nap,
langy márciusi alkony,
melyből április lehellelte árad;
a csöndes udvaron járok, magamban,
keresek egy lebegő régi vágyat,
valami emléket talán az alvó
kút kőpárkányán, vagy egy kóbor árnyat
a ház fehér falán, a levegőben
suhanását egy könnyű kis ruhának.

A távollét lebeg az alkonyatban,
illanó tiszta párlat,
mely a léleknek annyit mond: soha!
s a szívnek súgja: várj csak!

Ez az egyszer-volt illat felidézi
a szűz és holt illat-fantáziákat.

Derűs alkony, igen, emlékszem én rád,
tavaszt-hozó vidám nap,
te voltál az a virágtalan alkony,
amelyből egykor ménta szaga támadt
s jó bazsalikomé is,
mit cserépben nevelt anyám magának.

Láttad te tiszta kezemet a tiszta
vízbe merülni, láttad
mint nyúltam az arany gyümölcsökért,
melyek álmodni ma kút-mélybe szálltak.

Igen, ismerlek téged, derűs alkony,
tavaszt-hozó vidám nap.

ANTONIO MACHADO

TÉLI NAPSÜTÉS

Dél van. Tél van. Ragyognak
az ösvények fehéren;
fák csontváza, s arányos
kis dombocskák a téren.

A melegházi csöndben
a téli menedéken
zöld hordóban a pálma
és narancsfák cserépben.

Egy öregecske sóhajt,
ahogy megszokta régen:
„Ó, ilyen szépségű nap!...”
Gyerekek, kéz a kézben.

Szökőkút habja siklik,
szalad, álmodik ébren
a zöld kőhöz simúlva,
nem hallani neszét sem.

ANTONIO MACHADO

VILÁGI STRÓFÁK

Tegnap még költő, ma meg csak
— átvirrasztott éjszakámon —
bús filozófus, a tegnap
aranyát apróra váltom.

Szerencsétlenül, kietlen
elenyészett, mint a felhő,
fiatalságom, az első ...
ami nincs több, csak egyetlen,
csak Egy: a külső, a belső.

Elenyészett, mint az örvény,
csapzott, cigány éjszakákon
borral és dallal betöltvén,
én szerelmes ifjuságom.

Ma emlékek koszorúját
tépem, így faraghatok
elégikus hallelúját,
gyászolni a tegnapot.

Isten véletek, ti, kedvvel
teli könnyek, dal-teremtő
könnyek, mint szökőkút zengő,
tisztá vize törtetek fel.

Ifju szerelem hevére
támadt könnyek, jólesők,
mint az áprilisi rétre
permetező friss esők!

Ama derüs éjszakán
már a csalogány se fújja;
túl vagyunk a nyavalyán,
amely sír, ha nincs is bűja.

Tegnap még költő, ma meg csak
— átvirrasztott éjszakámon —
bús filozófus, a tegnap
aranyát apróra váltom.

ANTONIO MACHADO

EGY NAP KÖLTEMÉNYE

Falusi meditáció

(részletek)

Ime hát itt vagyok ma
élő nyelvek tanára (tegnap
mestere míves szavaknak,
a fülemile tanonca)
egy félig manchai, félig
andalúz, sötét és vedlett
falu nyirkos hidegében.
Tél van. Ülök a tűz mellett.
Kint apró eső szemelget,
néha ködként gomolyog,
majd zuhog havas-esőként.
Képzeletbeli paraszt, én
a mezőkre gondolok.
Uram,
jól csinálod! Öntsed, öntsed
apró, nem-múló esődet
zsenge zabra, zsenge babra,
csönd-esődet
venyigére és olajra.

Velem áldanak, dicsérnek,
akik a búzát vetették;
kik az olajfából élnek
s újra szednek;
várják mind, mert kell az éték,
a szerencsét;
s évről évre
a kerékre
tették pénzük, mint manapság
is lerakták
az év lutri-kerekére.
Essen, essen; ködgomolyra
változtasd havas-esődet
s lassú szemergésre újra!
Öntsed, Uram, öntsed, öntsed!

Tél-világította, szürke
fénnel derengő szobámban
— ablaküveg — s eső-szűrte
szürke, nyomott délután van —
álmodok s gondolkozom.

— — — — —

Esteledik már, a villany
izzószála
vörös, villan,
fénylik már, a
gyufaszáznál alig jobban.
Tudja isten, hova dugtam
szemüvegemet . . . a könyvek,
lapok, irkafirkák közt lesz,
a csuda találja . . . Megvan.
Új könyvek. Egy Unamunót
veszek elő.
Óh, a tiszta!

E forgódó, most-születő
Spanyolország választottja!
Óh, salamancai rektor! —
A kis vidéki intézet
jelentéktelen tanára
mindig híven követ téged.
Filozófiád, melyet te
műkedvelőnek nevezel
és kötélén táncolónak,
az enyém is, nagy Don Miguel.
Jó forrás vize az, hév víz,
eleven kút,
sebesen fut,
szívbéli jó ügy, poézis.
S épített-é?
— Talpazata nincs a szélnek,
nem épül kőre a lélek.

— — — — —

Ezek a vidéki fészkek!
Olvasásnak, töprengésnek
vége van s mindig azon:
ásítoz Bölcs Salamon.
A világ csak
magányok magányossága,
hiúságok hiúsága,
mint mondá a Prédikátor?
Gyerünk hát! Elő az ernyőt,
a kalapot, a felöltőt . . .
Elcsöndesedik a zápor.

Éjszaka van. Nagy vita
színhelye a patika.

— Hallja-é

Dön José,

kutya egy népség, szavamra,
ez a liberális-banda.

— Oh, nyugodjék meg kegyelmed!

Itt lesznek majd húshagyókedd

után a konzervatívok,
gazdálkodni azok tudnak,
de maguknak.

Minden eljön, minden elmegy.

Ilyenformán

nem lát kormányt,

sem pedig bajt,

amely száz esztendeig tart.

— Más idők jönnek, utánuk

megint csak más idők jönnek,

azokon mások dühöngnek,

ugyanúgy, mint mi csináljuk.

Országos Szécsényi Ilyen az élet, Don Juan.

— Úgy bizony, ilyen az élet.

— A zabföldek nagyon szépek.

— Hát, ilyen esőben . . .

— Az ám,

a bab se hiába ázik.
— Márciusra kivirágzik.
De tartok a fagytól, dértől,
— Az olajfákra is elkel,
azt se bánna, ha az égből
özönvíz szakadna ...

— Tenger.

Nagy a gazda fáradsága,
verítéke, gondja mázsa.
Bezzeg, azelőtt ...

— Azelőtt

is csak Isten adott esőt.
— Uraim, viszontlátásra!

Megint elmúlt — tik-tak, tik-tak —
egy nap úgy mint egy másik nap,
egyhangún szól róla
az óra.

Asztalomon *A tudat*
tényei kezem alatt.
Óh, ez az én
nem is rossz, az alapvető,
a lehetséges, a szabad,
az alkotni-képes egyén;
ez az én érezve, élve
hordja múló testi létét,
— jaj! — hogy átugorja végre
tyúk-óljának kerítését.

Országos Széchényi Könyvtár

A MEGGYFA

Fiatal fát vitt egy öregember,
napsütéses délben, nyárutón;
kiásott egy meggyfát és örömmel
vitte haza a dűlőuton.

Jókedvűen, hunyorogva nézte
a mezőket, a széles határt —
s azt gondolta: „Ejnye már, emlékül
elültetem az úton a fát.

Hadd nőjjön meg, jó magasra nőjjön,
hadd álljon itt terebélyesen,
virágozzék minden esztendőben,
hogy az út is díszesebb legyen.

Aki jár itt, árnyékába dől majd;
hűvösében ha pihenni fog
s leszakítja az érett gyümölcsöt,
talán én is eszébe jutok.

Ha nem jutok eszébe? — no aztán!
Nagyobb baj ne érjen sohasem;
ha nem akar, akkor nem gondol rám,
a fát azért csak elültetem.”

MIHAIL ISZAKOVSZKIJ

HALLJÁTOK, ELVTÁRSAINK!

Halljátok, elvtársaink!

Életünknek vége már,
bekerített, körbezár
a pokoli had . . .

Halljátok, elvtársaink!

Félig már a hant alól
most az Ifju Gárda szól,
krasznodoniak.

Ami ki volt szabva ránk
— érted, édes szép hazánk —
teljesítettük hiven,
óránk lepereg.

Nemsokára meggyötört
testünk elnyeli a föld,
véres torra hurcol a
hóhér-hadsereg.

Halljátok, elvtársaink!
Harcosként halunk mi mind,
fejünk se hajtjuk le, úgy
várjuk a bakót.

Csak szívünk fáj végtelen
érted, édes szerelem,
értetek, szabad mezők,
tiszta csillagok.

Véres munkájába kezd
a bitorló — tudjuk ezt —
életünket senki már

meg nem mentheti —
s ha új élet várna ránk
s újra kérné szép hazánk,
neki adnánk életünk,
újra csak neki!

Halljátok, elvtársaink!
Amit tennünk lehetett
s azt is, amit nem lehet
folytatnunk tovább,
ami volt és ami lesz,
erős Komszomol-kezek,
bátrak és hűségesek,
nektek adjuk át!

Bosszút a gyötröttekért!
A megalázottakért!
Vérrel fizessék a vért
gyáva gyilkosok!
Bosszút a halottakért!
A meggyalázottakért!
Eltársak, mindenkiért
bosszút álljatok!

Sohse lássa otthonát,
hírhedt fasiszta honát,
pusztuljon a nyomorult
bűnei miatt!
Ez a végrendeletünk,
sír felé ezzel megyünk,
búcsuznak az ifjak, a
krasznodoniak.

LEVÉL, MELYET A BÖRTÖNBŐL KAPTAM

KüldjeteK olyan könyveket, hogy jó legyen a végük.

A töröttzárnyu gépmadár

bizton szálljon le végül;

Az orvos jókedvű legyen műtét után:

nyissa ki két szemét a vak gyerek;

szabaduljon a puskacső elől a partizán;

a tíz évig hiába várt levél

jöjjön meg egy reggel a madarakkal;

kapkodják szét a verseskönyveket;

az egymást szeretők

feltétlenül tartsák meg esküvőjüket;

jusson ezután már mindenkinek

szabadság, rózsa, napsütés, kenyér.

KüldjeteK olyan könyveket, hogy jó legyen a végük.

Mert én hiszem,

hogy a mi hőstörténetünk is,

úgy, mint a könyvekben,

jó véget ér.

MATYÁS A SZOMJAS KASZIDÁJA

Szomjúság pusztá tája
vagyok, sivó homok.

A te szájad oázis,
nem fogok inni ott.

Oázis, odaszállhat
a sivatag minden homokja: Szájad.

Egy perzselő világból
kicsillan nedvesen,
testedből, mely tiéd csak,
kettőnké sohasem.

Kút, attól elrekesztett,
kit szomjúság és nap szikkaszt ki: Tested.

SANCHO PANZÁHOZ

Sancho, te jó, Sancho, te sár, Sancho, te köznép,
hűséged oly természetes,
látszatra mindent jól kibírsz,
bátorságod szükségszerű, mint Manchában az öröklét.

Testvér-Sancho, te közönséges,
hazám vaskos gyökere, Sancho, aki túléled annyi kínod,
s: — Ami volt, elmúlt! — rándítsz vállat, hol cinikusan, hol dicsően,
jó képet vágsz a rossz időben.

Sancho, kit ingyen adunk másnak,
de kinek alkatrésze már a sokezredes vállalt alázat,
nem történelem vagy, — enyém vagy,
enyémnek vallak, mint hazámat és mint felszántott földanyámat.

Senki-Sancho, tömeg-Sancho, Sancho, te áldott,
Sanchoja hagymának-kenyérnek,
századok százain keresztül kimunkált, kaptafára-gyártott,
elevenen s holtan elásott.

Te csak vagy aki vagy, te mindig-ugyanaz, tudjuk, bár rád se nézünk,
ibér-Sancho, Sancho, te nép,
talpig-ember-Sancho, derék,
Spanyolország-Sancho, tágabb határú mint a mese és mint az ezredév.

Hát élünk, ahogy élünk, mivelhogy megvan még a bendőnk,
Sancho Panza, csökönyös-Sancho;
a szerény motorokból élünk, a nép szívós türelme éltet,
a te fáradozásod éltet, a te éhséged, verítéked.

Megkaptad-a-magadét-Sancho,
jámbor anyag, szeplőtelen,
Chaplin-Sancho, ki pofonok közt teremtesz, de istenien,
Sancho, te csupa-türelem.

Sancho, te szent beletörődő,
teli-tarisznya-Sancho,
ki mint a szentséget a végső pillanatban élénkbe nyújtod
a kenyeret, a bort, a sajtot.

Te néma nép, alapzata
hivalkodásainknak, a mutatványos görögtüzeknek,
sancho-Sancho, ibér-Sancho, Sancho-göröngy,
gebe-Sancho s Sancho-gebe, ki minden terhünket hátadra vetted.

Ma — mint tegnap — nagy garral a
mesevilágból élnek a Quijote-úrfiak,
és te, Sancho, megtűröd őket és elhiszed álmaikat,
érzéssel s tisztelettudón, mert jót neked mindig csak a hit ad.

Meglovagolják hátadat, mint pöffeteg lovagi-rend,
s te, nép, tűröd s fölemeled — keljfeljancsi — azt, ami lent,
ami még fölemelhető. S ha mit tudsz bár tudván tudod,
nem ellenkezve sohasem, szolgálsz; te jó, te szent!

Quijote-Sancho és Elég-a-meséből Sanchoja egyben,
fejbólintó-Sancho multban-jelenben,
Sancho, ki a Birodalomból megtérve immár, rendületlen
szolgálsz Quijote-urfinak, lovag még hadd lehessen.

Fanyar-Sancho, Sanchója fénynek,
Sancho, ki láttad: mi van itt s mint van itt, láttad hallgatag,
vállad-feszítve, nekilátva,
hogy a végromlásból kimentsen minket nem-lírai nyögésed.

Nép-nép, ember-s-haza-Sancho, te felnőtt,
szín-igazság, hű tagadása
az örülteknek, kik kiszínak s a multat szíjják mint az emlőt,
immár a te időd is eljött!

Ibér-Sancho, Sancho, te legtöbb,
mivel te megvagy még, azért még megvan hazám is, meg reményem
mivel van még haza s remény is, az élet megnyílik előtted,
kevesebb lesz az álmod, több a földed.

Szabadságod csak érzelem. Igazságod mind egyszerű:
a kenyér — az kenyér, s a bor — bor,
s mindenkinek jusson a jóból,
mert jár neki, mert ember és nem léphet ki a sorból.

Tömör-Sancho, Sancho, te munkás,
villanyszerelő, gépész, földmíves, ács, teremtő
kezű névtelen Sancho, egyetlen-hívatású,
régi és új, máról-holnapra tengő.

Azt akarom megmondani: ki vagy.

Azt akarom adni neked, amit elloptak tőled: a bizalmat.

Meg akarlak mutatni tenmagadnak, amilyen voltál s maradtál, olyannak,
alázatos-Sancho, hatalmas.

A reménység te vagy nekem,

mert nem a néven-nevezettek, maguk-nevének hirdetői
teremtették hazánkat — pelyva s por minden történelem —
te csináltad, csak úgy mellékesen.

Sancho, te föld, Sancho, te szent, Sancho, te nép,

pulzusodra, az örök-lüktetőre

teszem kezem, nézek a vészek után is jókedvű szemedbe.

Te csak vagy aki vagy. Előre!

GABRIEL CELAYA

JOSÉ ORTEGA IBÉR FESTŐNEK

A kizsákmányolt élet, a terhekbe-igázott.
Bizonyosság csak egy van: Erő fűti a földet.
Az emberek, felállva sorban, mint a kalászhok,
gonosz szél fú fölöttük, nyomná nyomorba őket,
de nőnek, kitalálják magukat újra, nőnek,
kimunkált fájdalommal itt-létüket a szennyes
ár gátjaul feszítik, s ha átcsap is felettük,
az napfogyatkozás csak. S megint a gond, a terhek,
arcok, beljük marva százados-vén keservek,
s a sírás futóárka — az anyasár felett ez
jelképezvén ibér-nép útjait, barázdáit.
Lőjjenek hát, ha tetszik a bumm-bumm! Majd elválnak.

Kínban, mindenre-készen, itt vannak, egymás mellett,
a semmiből kilépve, szemünkbe nézve, itten,
a sebek által, a szemükkel felemeltek,
büszkéek s többek — mi történt? — túlélők, győzelemnek
emberei, a percé, egy raj guerilla-isten,
hirdetik a dicső kint, maradván névtelennek.
Néhány csepp, tiszta, teljes, de majdhogy már a végső,

mintha itthagyta volna egy még el-nem-szánt ékkő,
és néha-néha vér csak, és néha csak verejték,
félelem sója, reszket s kicsordul végre végképp.
Lőjjenek, rajta — bumm-bumm — ha meg se látja senki,
hogyminden arcból egy-egy isten akar születni!

Itt vannak, egyvonalban, különbözőn s egyenlőn,
csendjünkben a vihar van, súlyával-morajával,
és farkasszemet néznek velünk, néznek, ahogy csak
nézni lehet a légben-megállt villámcsapással,
ezek itt a te néped, emberek, százezerszer
mások, Ortega József, de szenvedésben eggyek,
Spanyolországom képe, a képeidre festett,
és én, akár az örült, ki ön-húsába karmol,
vágom magam a földre, gyalázatom idézve,
színem-veszítve rázom az álmokat magamról.
Lőjjenek, rajta — bumm-bumm — a keljfeljancsi népre,
s majd legyen, aki csendjét remegés nélkül nézze!

LEOPOLDO DE LUIS (SZ. 1918)

ÁRNYÉKBAN

Igazunkat valaki nincsbe, árnyba
takarná és únt évekből falat rak,
a tisztátalan szenvedést lapátszám
szórja a földre szomorú salaknak.

Közöny vastag rétege a reményen,
a fojtó magányba — lassú halódás —
a boldogság végül is belefutad,
s eltemeti a sírásó csalódás.

Egyik nap mint a másik, ócska göncök
bújtatnak kényszerzubbonyukba minket,
s ha mozdulunk, egyhangú-szürke tájak
kévéibe kötjük lépéseinket.

Nem is hallgatnak ránk, mégis beszélünk,
de tán beszédünk néma tátogás csak,
ránk tenyerel az idő, megszokottan
érint keze a lassú rombolásnak.

A cinkos idő tenyerét tapasztják
a feltoluló tiszta lehelletre,
amely mellünkben hanggá készülődik
s amelyből „nem!” és fény és csók lehetne.

A boldogságot, a menekülő fényt
a kínok zárt zsákuccájába veszve
látjuk, mint egy kóbor kutyát, vak ólom-
és zokogásfalak közt megkövezve.

Mégsem földik be az ős-póreséget,
az igazság csupasz csontja kiválik
a homályból, el nem dughatja senki,
mit a szeretet lángja megvilágít.

LEOPOLDO DE LUIS

HAJÓTÖRÉS A SZÁRAZFÖLDÖN

I

Nem, kapitány, a víz nem győz le minket,
úszik hajónk, állunk fedélzetén még.
De nézz csak ránk: teli vagyunk sebekkel,
megtizedel minket a farkas éhség,
a tigris szomjuság mereszti karmát,
dermedt az éj, a szél megfente kését.

Mi mégis talpon állunk. Őrhelyéről
nem mozdul senki sem. Az átkelést még
folytatjuk rendületlen. A vitorlák
mind kifeszítve, a kormánykerék ép.

Kapitány, hát hová? Megest követjük
az útirányt. Senki se tudja végét,
de itt vagyunk, mint voltunk, ezután is
helyünkön állunk, kitartó legénység.

Egy csöpp tavon mozog az ál-hajóorr,
a tenger vászonból, festett a kékség,
a fél-hajó állványzata kilátszik,
kelléktárból való szegényes érték,
a villámlást reflektorral csinálják,
díszletezik gályánk hajótörését.

De az igaz, hogy vész töri hajónkat,
hogy roncs az árboc, hogy lenyel a mélység,
és hogy nyögjük a szél korbácsolását,
a fürgetegét, a hullámverését.

Díszlet-utasok, díszlet-tengerészek,
de ami ostromol, valódi éhség,
valódi szomjuság, valódi terror,
s mi ellenállunk szinte csodaként még.

Összetákolt hajó, színházi díszlet,
de el fogunk süllyedni, semmi kétség,
ki vette észre?

Kapitány, tovább is
helyén áll a legénység.
Nem tudjuk az irányt.

Kulissza-fárosz,
egy reflektor villantja morze-fényét.

Országos Széchényi Könyvtár

TÖMEGSIR

I

A nappalom s az éjszakám a vér.

Látásomat szemgödörömből kiásták
S vele a boldog éjt; velőmig ér

A napsütés, ott szítja vad parázsát,
Velőmben ég két szemem, mint nehéz seb —
Mert tenyeremen mindkettő kiégett.

Fecskék suhantak bennük körbe-körbe,
Még bennük volt a hajnal és az alkony.
Hallgattam. És a tátongó gödörbe
Zuhant az ég és véle véres arcom.

Még élt szemem, még megcsillant kezemben
És mindörökre elfogyott a könnyem.

Csak vérem cseppent annak a kezéről,
Ki ujjait szemem gödrébe fúrta.

A kínra enyhülést csupán a késtől

Várhattam: bárcsak már torkomba szúrna!
De megfosztott a halál gyönyörétől
És mint a könny hullott a vér kezéről.

A gyors kés villanása volt a végső
Fény, mielőtt leszállt a vad sötétség.
És látom vakságomban is az égő
Sikoltást és a gyilkos fehér bőrét:
Mert levetették, le akkor az inget,
Félmeztelen szúrták ki a szemünket.

Óh, fény! Napkeltekor, ágyuk tűzében
Se láttalak még így ragyogni téged!
Mintha tűz égne szemem üregében,
Tüzes könnyár, mi kettős kínnal éget.
S e villámló pokolban a sikoltás
— Társaimé — úgy tépett, mint a korbács.

Meddig gyötört a vad tűz, nem tudom már.
Már alig álltam, mikor észrevettem,
Hogy két szörnyű csomó nőtt ujjaimnál —
Hogy szemeimet tartom a kezemben.
— Megvakultam! — jajszavam így szakadt ki.
— Anyám, hogyan foglak majd elsíratni?

Mint száz meg száz harang zúgása, árad

A roppant fény, az elmét felkavarja:

Gyönyörű fénysugár! Sion sugára!

Világosság világa! Béke kardja!

Fénylő folyók, madarak, fák, virágok!

S a holdfény mint az anyatej szivárog!

Ezt a gyalázatos kínt mégse vártam:

„Nyomd szét szemed!” — szólt hóhérom röhögve.

Reszkettem, imbolyogtam holtraváltan,

Két kezem görcsösen rándult ökölbe.

S a halál mégse jött, hogy sírba vessen.

Ájultan hóhérom lábához estem.

II

Vizelet hűse térített magamhoz.

Rángattak, rúgtak, arcomba ütöttek,
Parázssal égettek; utána vaskos

És tompa árral átfúrták fülünket.
„Nevessetek!” — dőfték belénk az árral.
„Fülbevalót is kaptok nemsokára!”

S elkezdődött a borzalmas mulatság,
Vad hahota — nevetnek a halottak.

A gyilkosok vihogva megrohanták
Seregünket, korbácsaik lecsaptak.

S amíg neveltük őket és magunkat,
Szemgödreink némán sírták jajunkat.

De hirtelen csönd lett, mint sírgödörben.
(Mert rettenetes volt még mindig élni.)
Sorba álltunk némán és meggyötörten,
S hallottuk még az életet beszélni:
Madár fütyül, az erdő lombja rezdül.
És fülünkön drótot húztak keresztül.

Ha most valaki köztünk hátrafordul,
A fájdalomtól felbőgne rekedten.
„Igy legalább nem szöktök el a sorból!”
— Szólt ránk az egyik ór elégedetten.
És áll a sor és senki meg se moccan,
Nehogy társának újabb kint okozzon.

A gyilkosok most végre megnyugodtak.
Árnyékba dőltek: már nem szökhettek meg.
A vízből nagyokat kortyolva ittak,
S mohón — mintha dolgoztak volna — ettek.
Ebéd után nyers szóval kaptak össze,
Goromba tréfa járta közbe-közbe.

Ültek nyugodtan, mintha azt se tudnák,
Hogy ott vagyunk. Ásítottak, bőfögtek.
„Az este láttam egy jótestü kurvát . . .”

A zsíros történettől tűzbe jöttek
S ittak megint — friss víz az, vagy talán bor.
Megrándultunk az égő szomjuságtól.

III

Hátam mögött egy asszony felsikoltott:
— Tűz van! Jaj, emberek! A ház kigyulladt!
Örjögve ugrált, rángatta a drótot,
Sikoltozása mély hörgésbe fulladt.
Zavargás kelt a drótrafűzött sorban.
Az asszony lezuhan a földre, holtan.

„Halálfejük! Baglyok! Vaksi szörnyek!

Gondom lesz rá, hogy új szemet csináljak
Nektek parázsból, ti vak macskakölykek!”

— Űvöltözött az egyik részeg állat,
S egy vaknak a fülét levágta késsel —
A drót himbálta lassu rezdüléssel.

Az áldozat ordítva és dobogva
Vetette magát a sötétben által;

Futó lábak zaja követte, tompa
Zuhanás, mikor a kés eltalálta.

— Ez megszabadult már! — szóltam magamban,
Nem tudva, hogy sírunk milyen közel van.

Szívem verése a drótban keringett,
Visszhangozta társaim szívverését.

A bolond dobszó vitt előre minket.
(Hogy döngeti a szívet a sötétség!)

E dobogásokból fények fakadtak,
Világítván útját a gondolatnak.

S láttam megint, ahogy ma reggel is már,
A tegnap ásott mély gödröt. Megannyi
Füllé váltam, hogy meghalljam a sírnál
Az első halottakat lezuhanni.
És tiszta fejjel számíthatni kezdtem:
Az ötvenedik vagyok a menetben.

Ütés csattant és zuhanás követte . . .
Sorsomra vártam s közben összegeztem:
Ki dőlt a sírba már s ki áll felette? —
Kivontam, összeadtam — s újra kezdtem.
Feszülten őriztem elmém fegyelmét,
Nehogy figyelmem másfelé tereljék.

Tücsök cirpelt. Vándor felhő vonult át,
Egy pillanatra árnyát ránkvetette.
Egy hóhér félreállt, végezni dolgát,
És másik állt a gödörhöz helyette.
Mindezt hallottam — s láttam szinte: röpkén
Villant elém, mint kés hegyén a napfény.

IV

Hallottam az első hörgést s a végén
Tompá ütődést: elterült a hús-zsák.
Tudtam: először átdöfik a géjét,
A másodikat a tüdőbe szúrják,
Aztán a kés áldozatát sietve
Löki a sírba, rá a többiekre.

Elöttem egyik társam holtra dermedt,
A borzalomtól felkiáltva hosszan.
Én, teljes öntudattal csak a vermet
Füleltem, összeadtam és kivontam,
Bár minden jaj, minden test zuhanása
Ugy ért, mint hegyes fogak harapása.

Mert jajszavaktól visszhangzott az árok,
Megvert gyerekként sírtak a leöltek.
A számot elvétem, ha nem vigyázok!
Lenn bomba robbant, megrázzván a földet.
Szivemre tört a csüggedés, hogy innen
Megmenekülnöm most már lehetetlen.

De fölrázott az öntudat hatalma,
Dobhártyámban gyűlt össze minden érzék.
Harmincegy áldozat zuhant a sírba,
A hóhér hatvankétszer döfte kését;
Hangos eséseket számlálva halkán,
Lassankint újra visszatért bizalmam.

A vértanuk hörgése hangzik egyre,
S visszhangjaként most újabb bomba robban.
A test most halkán dőlt le a gödörbe,
Mint húsdarab, ha a levesbe csobban.
És lábam ekkor megcsúszott a vérben;
Fölríadtam: én is a sírhoz értem.

V

És láttam, láttam egyre élesebben,
Mint akinek már egész teste láthat,
A gödölyét s amitől vére freccsen:
A pengét (és az áldozati nyáját:
Vonul a nyáj, a sírnál visszatorpan,
A kést eléri mégis lassu sorban.)

Mozgott a sor, haladt előre, lassan,
— Mintha elől kenyeret osztanának —
Nem volt siránkozás, panasz, riadt hang;
A forróságban minket úgy kaszáltak,
Mint holt kalászt, amely susogva megdől.
(A vér susogva dőlt ki a sebekből.)

Léptünk, megálltunk és megint haladtunk.
Döfés, esés, újabb lépés a hóhér
Felé . . . A mélység ott volt már alattunk,

Már ínyemen tapadt az áradó vér
Keserves íze. Vártam megfeszülten.
A sorban már csak kettő állt előttem.

Szörnyű az éj, ha nem követi hajnal,
Idegeimbe tép, agyamra fekszik;
S a mennykőnél is rettentőbb robajjal
Rámtörő fény a vaksággal vetekszik:
Ugy fájt szörnyű világossága, mintha
Kést döftek volna vak szemodvaimba.

A férfi, ki előttem állt a sorban,
Most hátradőlt, aztán előrelépve
Tántorgott még, sóhajtott elhalóan,
Majd felhördült s máris zuhant a mélybe,
Akár a hal, ha eltépte a horgot.
Előttem a halál örvénye forgott.

Emlékszem jól mindenre: imbolyogtam
Előre-hátra s mintha mégis állnék...
És úgy éreztem, félig öntudatlan,
Hogy mögöttem új sír új kínja vár még.
Két lángoló nyíl döfte át a testem.
Vérem kicsordult. A mélységbe estem.

VI

Az öntudat felmérte most a vermet.
Hidegével hogy engem is kioltson,
A jéghideg halál bőrömrre dermedt.
Egy nő hevert odább — óh, csak sikoltson!
A tömegsírban fekszünk, hús-veremben,
Döglött halakként, hűlten, megmeredten.

A holttesteken fekszem, vérben ázva.
Öntudatom éled, hogy rést kutasson:

A menekülés vad reménye rázza

Egész bensőmet. Felsikolt az asszony, —
Megfordulok, hogy kezem oda nyujtsam,
De csak sikos sebekhez ér az ujjam.

Az életkedv a holttestek fölé vitt.

Kezem a sikoltás felé kinyúlva

Üregbe váj, szétroncsolt csontot érint;

A póre testek mintha megvadulva
Ordítanak mind — a mély sötétség.

Felveri e fagyos pokol nyögését.

Bombát hajítanak le! Megriadtam.

A rémületben görcsös mozdulattal

A halomban egy testet megragadtam;

A halott birkózott velem, alatta

Voltam egészen. Fenn a gyilkosoknak

Beszéde hangzott, léptek csikorogtak.

Oh Istenem! — most meg egy nő ölelt át.

Két csontos karját fonta rám szeliden.

Megsimogattam fonnyadt, ráncos arcát:

Néném! Anyuskám! Engedj engem innen!

Kezét csókoltam, ajkam lázban égett,

S úgy tűnt nekem, hogy én öltem szegényt meg.

Hallottam még, hogy haldokolva felnyög

S bolondul kívántam feltámadását.

S kérleltem mind a halálban didergőt:

Hogy elvágyom közülük, megbocsássák.

Elájultam. S mikor elmém kitisztult

Még mindig sírtam — ha könnyem nem is hullt.

VII

Hallgattam. Holtak közt, halott magányban.

A halál megnyergelte hátgerincem.

A szomjuság tüze perzselte szájam.

A jégszájú halálnak hangja sincsen:

Az egyedüllét néma pokla lángol,

Sikoly se száll e harsogó magányból.

A nagy teher, amely testem lenyomja,

Nem öl meg: a halál se hűti száraz

Torkom, bár egyre kínzóbb lesz a szomja;

De csobbanást hallok most: vízsugár az!

A napvilágról sírverembe tévedt;

Hűvös patak! — de éget, éget, éget!

És már előnti lassacskán az árkot.

A lányékot, a combokat, a bordát
Eléri, amint szerteszét szivárog

S a húsba árkot ás, tüzes csatornát.
S mikor a forró ár a szájig ér el,
Az megtelik az oltott mész tűzével.

A gyilkos, íme, mésszel önt le minket,
Hogy az élőket ne zavarja dögszag.

Ki kegyelmének ily lángján melenget,
Köszönet, óh, a jóságos gonosznak! . . .
Érzem, hogy megremegnek most a hullák,
Mint a döglött halak, mikor besózzák.

A roncs idegek végső rándulása,

Vagy tán a gyötrő gyöngeség okozta,
Hogy hóhéromnak csaknem megbocsássak —
De az élet erőmet visszahozta:

Egy öregasszony hűlt kézzel simítgat,
Mert tudja, hogy nincs vége még a kínoknak.

VIII

Mikor az élet holt hulláma végképp

Elcsendesült már, fönn léptek kerengtek:

A sírt valaki körbejárta még; és

Mint holt évszázadokban, újra csend lett.

Kapaszkodtam szétfeszített könyökkel,

Mint a sírásó, ha a szintre jön fel.

Kétségbeestem: a holtak mozognak,

Kúsznak felém, kiáltanak, hörögnek,

Kezüik kinyújtva esnek a toroknak,

Megfojtanak, a sírba visszalöknek,

Az egyik rúg, belém harap a másik;

Ugy éreztem, hogy mind-mind rám vadászik.

Rémülten álltam meg s megálltak ők is.

Könnyebbült most a testek terhe rajtam.

Belém akadt egy test, leráztam őt is.

— Csak tőlem mozdulnak! — mondtam magamban,

— Már nem törnek rád késsel, mint a vadra,

Csak hajszálak fonódnak a nyakadra.

Hívős sugár tódult felém a holtak

Halmán keresztül: közel a kijárat.

Csak fuldokoltam tőle, mert az alvadt

Vér orromon át a torkomra áradt.

Nevettem is — de aki görbe ajkam

Látta volna, csak sírni tudna rajtam.

Borzalmas ez. Hamis vigasz nem áztat.

Utálom ezt a két fekete foltot.

Az emberek eztán nevetni látnak,

Ha sírok — és sírni, mikor mosolygok.

De majd ha látják az üres szemodvat,

Mégsem nevetni — emlékezni fognak.

Gyötört a büntudat, hogy itt a mélyben,
A gödörben hagyom a sok halottat,
Mert él a fény, a levegő — de én nem . . .
És arra várok, hogy megint ledobnak.
De a remény erőt adott, nyugalmat,
És hűvösen leszállt az esti harmat.

IX

Még sohasem kívántam ily sováran
Az éjszakát. Vigyázz! Harmat csepeg le
A sírverembe, hozzám. És a száraz,
Kiszikkadt nyelv hörpölni, nyalni kezdte.
A cseppeket a testek összehordták,
Mint esővizet a bádogcsatornák.

Csak fölfelé! Testem őrjögve lódult,
Kapaszkodtam dühödten, nem remegtem,
Mikor a puffadt hullákból kitódult

A levegő. Óh, csak föl, csak ki innen!
Durván tiportam hasra, lábra, mellre,
A szomjuság dühétől ingerelve.

Se fájdalom, se félelem, se szégyen
Nem tartott vissza többé; megragadtam
Egy-egy testet, ledólt, torkára léptem,
És nem bántam, ha megszakadt alattam.
Lehet, hugomra léptem, ismerősre —
A szomjuság vadított ily erősre.

Mikor a sírból végre feljutottam,
Nem óvakodtam én, csak elterültem
És másztam, mint az állat, öntudatlan,
Nyeltem a harmat cseppjeit a füben,
Levet hörpintve, füvet rágva csúsztam,
A nedves réten mint folyóban úsztam.

Magamhoz tértem: fekszem, lázban égek,
Hideg tagokkal, számban fűcsomóval,
De szabadon! A hóhér messze lépked,
Harsog felém a minket-gúnyoló dal.
De élek mégis, élek! Ujra megtelt
Szívem keserves, égő gyűlölettel.

X

Pernyével és gyújtogatás szagával:
Égő falum a széllel így üzen még.
A szélben feldúlt boldogsága szárnyal:
Kóló, szüret; majális, édes emlék,
Vidám menyegző, holtak siratása —
Isten vetése, halál aratása.

Hát hol a ház, hol az oltalmazó fal,
A tarka kert, a fészek és a fecskék;
Hol a bölcső s a bölcsőt ringató kar,
S az ajtóban aranyló porszemecskék?

Az orsó fürge perdülése hol van?
Hol a kenyérsütés, a házi ünnep?
Az ég kis négyszöge az ablakokban,
A küszöb és az ajtó hova tűntek?

És hova lett a mélabús kolompszó,
Az ősi hang, mely annyi nemzedéket
Elringatott, míg békét visszahangzó
Zenéje közben csillagok kiégtek?

Most nincs sírás, vidámság, ének, átok;
A hold égő házak felett csatangol,
Nem gyűlnek össze a kútnál a lányok,
Az út szélén kinyúlt a hű komondor.

Hát van-e hely, hol baj van és betegség,
Van-e hely, hol a bűn bűnhődni rendel?
Ahol akit megütnek, visszaüt még
És haragosa mellett él az ember?

Van-e hely, ahol gyermekek visongnak
S fia anyának, lánya van apának?
Ahol könnyel búcsuztatják a holtat
S a bátya csokrot köt halott hugának?

Van-e még hely, hol a virágos ablak
A bánatot elrejti lágy derűvel?
Mi az, ami több boldogságot adhat,
Mint a szekrény, a pad, a házi tűzhely?

Sortűz felel a hóhérok dalára.

Golyó süvít felém, magasba-szálló.

A csendet szétveri a harci lárma,

Mert áll a harc! eljött a bosszuálló!

Óh, boldog perc, világosíts meg engem,

Hogy egyszer még fegyver legyen kezemben!

Szívemben a tűzfészek fellobognak,
A kiontott vér megbosszulva lángol,
Testemben minden ér vadul kopogtat,
Szabadság napja tör fel a homályból.
Futok oda, hol füstöl még a löpor:
Lövésleid felé futok, te bátor!

Elájultam. Az úton leltetek meg
Szabadító testvérek, drága hősök!
Hallottam én, hogy jöttök, énekeltek,
De gyöngeségem újra csak legyőzött.
Majd megszólaltam, új fényben fürödve:
— Álom ez? Ki dalol? Ki kötözött be?

Homlokomat lágy női kéz becézte,
Szelid hang csendült: — Elvtárs, partizánok!
— Nyugodj meg, a gyilkost bosszunk elérte!
Kezem kinyúlt, a hangra tétovázott.
Megérintettem testét és ruháját:
Ez arc! Ez puska! Ez meg kézigránát!

Sírtam és sírok most is; nem szememmel
Csak torkommal sírok, mert nincs szemem már.
Sírok bajtársak, de csak a szívemmel,
Mert könnyem mind lefolyt a kés hegyén már.
Hogy arcotokat lássam, nincs hatalmam,
De hadd lehessek veletek a harcban!

Kik vagytok? Honnan? Nem tudom, de már csak
A ti világosságotok melenget.
Daloljatok! Fényt adtok éjszakámnak,
A bosszu és szabadság földereengnek,
A szabadság a fényes égre lép,
Süt mint a nap, hatalmas mint a nép!

TARTALOM

<i>Önéletrajzi részlet</i>	5
<i>József Attila fejfája</i>	13
<i>Kávéházi költők</i>	15
<i>Tánc reggelig</i>	16
<i>Hol vagy?</i>	18
<i>Valami ponyva kellene</i>	19
<i>Legyetek éberek</i>	21
<i>Kérdezetlen vallanak csontjaim is</i>	22
<i>Mulatozás</i>	25
<i>Töredék</i>	27
<i>Sorsom benned lássam</i>	30
<i>A próféta és a vadász</i>	32
<i>Test, lélek, halál</i>	33
<i>Névtelen</i>	34
<i>Emberi csönd</i>	35
<i>Öröklét telefonja</i>	38
<i>Mélyvizek lakója</i>	40
<i>Két délutáni óráról</i>	41
<i>Elmegyek meghalni</i>	43
<i>Arany Jánoshoz</i>	46
<i>A halandó Prometheus</i>	48
<i>Elérkezett</i>	49
<i>Ember-lelkű szavam</i>	51

<i>Most én ébresztenélek</i>	52
<i>Találkozás gyerekkori jóbaráttal</i>	53
<i>Egy áldomást</i>	55
<i>Irom ráadásnak</i>	56
<i>Kezesség</i>	58
<i>Vendégek</i>	60
<i>Balatonboglár</i>	62
<i>Életmentők</i>	65
<i>Jacopone da Todi sirfelirata</i>	66
<i>Kelj-fel-jancsi</i>	67
<i>Középkor</i>	69
<i>Kiséretek</i>	73
<i>Mi van a hold túlsó felén</i>	76
<i>Úrhajós</i>	80
<i>Rözzseláng</i>	84
<i>Palackposta</i>	88
<i>Csodák</i>	90
<i>Távolodó</i>	91
<i>Széljegyzetek</i>	92
<i>Politika</i>	93
<i>A lélek pillanata</i>	94
<i>Se cinikus, se prédikátor</i>	97
<i>Boldog öreg</i>	99
<i>Vérző zászlók alatt</i>	101
<i>Atlas ktnja</i>	107
<i>A Vadaskeri úttól a Kálvin térig</i>	108
<i>A folytatásos töprengésekből</i>	112

FORDÍTÁSOK

- Maecenashoz* — Quintus Horatius Flaccus 119
Versezet Aristotelesről — Henri d'Andeli 121
Canterbury mesék — Geoffrey Chaucer 123
Galayo harcba indul — Luis de Góngora 127
Ezerkilencszáztizenkilenc — William Butler Yeats 132
A hölgy első dala — William Butler Yeats 135
A hölgy második dala — William Butler Yeats 136
A bágyadt citromfa — Antonio Machado 138
Téli napsütés — Antonio Machado 140
Világi strófák — Antonio Machado 141
Egy nap költeménye — Antonio Machado 143
A meggyfa — Mihail Iszakovszkij 151
Halljátok, elvtársaink! — Mihail Iszakovszkij 153
Levél, melyet a börtönből kaptam — Nazim Hikmet 157
A szomjas kaszidája — Miguel Hernández 158
Sancho Panzához — Gabriel Celaya 159
José Ortega ibér festőnek — Gabriel Celaya 164
Árnyékban — Leopoldo de Luis 166
Hajótörés a szárazföldön — Leopoldo de Luis 168
Tömegstr — Ivan Goran Kovačič 171

FELELŐS KIADÓ A SZÉPIRODALMI KÖNYVKIADÓ IGAZGATÓJA

FELELŐS SZERKESZTŐ: GÖRÖG LIVIA

MŰSZAKI VEZETŐ: JÁNOSA ISTVÁN

KÉPSZERKESZTŐ: LORÁNT PÉTERNÉ

MŰSZAKI SZERKESZTŐ: APRÓ TIBOR

A BORÍTÓ ÉS A CÍMLAP CSILLAG VERA MUNKÁJA

KÉSZÜLT AZ MSZ 5601—59 ÉS 5602—55 SZABVÁNYOK SZERINT

MEGJELENT 5 000 PÉLDÁNYBAN, 11,6 (A 5) ÍV TERJEDELEMBEN

62-2586 PÉCSI SZIKRA NYOMDA — FELELŐS VEZETŐ: MELLES REZSŐ

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár